

VEL BEVART?

TILSTANDSVURDERING AV MUSEUMSSAMLINGAR

ABM-UTVIKLING
POSTBOKS 8145 DEP
N-0033 OSLO

TELEFON: 23 11 75 00
TELEFAKS: 23 11 75 01

POST@ABM-UTVIKLING.NO
WWW.ABM-UTVIKLING.NO

FORSIDE: VELURSOFA
FOTO: ANNE BJØRKE

TRYKK: ZOOM GRAFISK

ISSN1503-5972 (TRYKT UTG.)
ISSN 1504-9167 (ONLINE)
ISBN 978-82-8105-077-8

ABM-UTVIKLING 2009

INNHALD

FORORD	4	3.12 Tjuverisikring	23
SAMANDRAG	6	3.12.1 Skalsikring	23
1. INNLEIING	8	3.12.2 Tjuverialarm	24
2. METODE OG GJENNOMFØRING	10	3.12.3 Kontroll med kven som har tilgjenge til ulike einingar	24
2.1 Skjema og database	10	3.12.4 Tjuverisikring av utstillingar	25
2.2 Feltarbeidet	10	3.13 Totalvurdering av magasin	26
2.3 Rapportering	11	3.14 Tilstanden på samlingane	27
2.4 Feilkjelder	11	3.15 Behov for konserveringstiltak	28
3. SAMANSTILLING AV HOVUDPUNKT		3.15.1 Restansar	28
PÅ NASJONALT NIVÅ	12	3.15.2 Jamleg arbeid innan førebyggjande konservering	29
3.1 Planar og rutinar	12	3.16 Behov for nytt magasinareal	29
3.2 Dokumentasjon av samlingane	13	4. OPPSUMMERING OG KONKLUSJONAR	30
3.3 Bygningsmassen	13	5. VEDLEGG	32
3.4 Klima	14	1. Prosjektansvarlege og rådgjevarar	32
3.5 Lys	15	2. Statistisk rapport	33
3.6 Skadedyr og biologiske åtak	16	3. Feltskjema, del 1 og 2	51
3.7 Tiltak mot vasskade	17	4. Skjønsmessige vurderingar av punkt i skjemaet	70
3.8 Reinhold	17	5. Generelle retningslinjer for bevaring av museumssamlingar	78
3.9 Tilgang og gjenfinningsforhold i magasin	18	6. LITTERATUR	84
3.10 Næraste omgjevadar	19		
3.11 Brannsikring	20		
3.11.1 Førebyggjande tiltak	21		
3.11.2 Brannvarsling	21		
3.11.3 Brannsløkking, lokal tilrettelegging	22		

FORORD

Målet med prosjektet «Tilstandsregistrering av museumssamlingar» har vore å gje ei oversikt over samlingsforvaltninga ved musea. Prosjektet er meint å gje kunnskap som fundament for framtidige lokale, regionale og nasjonale strategiar og museumstiltak. Gjennom synfaringar og innsamling av opplysningar har ein òg søkt å kartlegge trongen for nye magasin/fellesmagasin og trongen for konserveringstenester i kvart fylke.

Norsk museumsutvikling og ei gruppe personar med konserveringskompetanse utarbeide feltskjemaet og databasen våren 1999. Skjemaet har vist seg å vere eit godt verkty, og har òg vore nytta av Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU) i deira arbeid med kartlegging for Riksrevisjonen¹.

Eit stort materiale er samla inn. Over 3 700 registreringsskjema er fylt ut. Kvart museum og kvart fylke har fått sin eigen rapport. Tilbakemeldingar viser at rapporten har vore nyttig som

bakgrunn for museas eigen innsats innan samlingsforvaltninga.

Registreringane er statistisk arbeide med på fylkesnivå og til denne nasjonale rapporten. Vi har trekt ut hovudpunkt frå det store materialet, og fokusert på museumsgjenstandar og foto. Opplysningar om arkivmateriale og video/lydband i musea er samla inn, men ikkje særskilt analyserte i denne framstillinga.

Statistikken viser mellom anna at 45 prosent av gjenstandane og 57 prosent av foto har behov for førebyggjande eller direkte konserveringstiltak. Om lag halvparten av gjenstandssamlingane og over ein tredjedel av fotomaterialet vert oppbevart i lokale som ikkje er akseptable, og desse lokala utgjer over 70 prosent av det totale arealet.

ABM-utvikling sine, i alt, ti prosjektmedarbeidarar (sjå vedlegg 1) har samarbeid med ein representant frå kvar fylkeskommune og Sameininget. Prosjektmedarbeidarane har vorte møtt openhjarta og med stor velvilje frå leiinga og representantar ved musea. Dei mange spørsmåla knytt til bevaring og førebyggjande konservering,

¹ «Riksrevisjonens undersøkelse av bevaringen og sikringen av samlingene ved statlige museer» Dokument 3:9 (2002–2003) og Dokument 3:10 (2007–2008).

har prosjektmedarbeidarane prøvd å svara på så godt som mogleg.

I det heile har det vore god oppslutning om prosjektet, og dette har vore inspirerende for arbeidet vårt med kartlegginga. Vi vil rette ei stor takk til alle dei som har medverka til gjennomføringa av prosjektet, og ei særskilt takk til Anne Bjørke som har samla trådane og skrive denne nasjonale rapporten, og vidare ei takk til rådgjevar Tora Synnøve Yli Myre i ABM-utvikling som har arbeid med tilrettelegging av rapporten til publisering.

Tørsten etter kunnskap om bevaring og sikring av museumsgjenstandar er stor. ABM-utvikling vonar at denne rapporten vil auke tilgangen på kunnskap, og å hjelpe musea vidare i arbeidet med forvaltning, sikring og bevaring av sine samlingar.

Oslo, oktober 2009

LEIKNY HAGA INDERGAARD
konstituert direktør

RANDI ERTESVÅG
avdelingsdirektør

SAMANDRAG

Norsk museumsutvikling starta prosjektet «Tilstandsvurdering av museumssamlingar» i 1999 med Østfold som fyrste fylke. Prosjektet vart seinare overført til ABM-utvikling og avslutta med Sør-Trøndelag som siste fylke hausten 2007. Målet med prosjektet har vore å få til ei oversikt over tilstanden til museumssamlingane i kvart fylke, og samle dette til ei nasjonal oversikt.

Arbeidet har som regel vorte utført i samarbeid med den enkelte fylkeskommune². I Oslo gjekk samarbeidet direkte mot musea, medan Østfold, Akershus og Aust-Agder finansierte undersøkinga på eiga hand. Det har variert litt frå fylke til fylke kor mange museum som er inkludert, men felles er at dei fleste typar museum er representert.

På kvart museum har ein hatt ein samtale om institusjonen generelt og ein del aspekt som er felles for samlingane. I tillegg har ein vurdert forholda i alle lokale der det er stilt ut eller

magasinert gjenstandar og foto. Vurderingane er deretter ført inn i ein database, slik at ein skulle kunne generere statistikk. Det er utarbeid rapportar til kvart museum og statistikk i kvart fylke, i tillegg til denne nasjonale rapporten.

Undersøkinga viser at det er eit stort etterslep innan arbeidsområdet samlingsforvaltning, både innan det førebyggjande feltet og når det er snakk om akutte behov for direkte konservering. Hovudinntrykket er at det er behov for ei markant auke i innsatsen og ressursbruken innan dette feltet. Store delar av samlingane har uakseptable forhold innan fleire område som er vurderte.

Den samla statistikken viser at om lag halvparten av gjenstandssamlingane og over ein tredjedel av fotomaterialet er oppbevart i lokale som ikkje har akseptable forhold. Nesten 70 prosent av magasinarealet som er undersøkt er vurdert å vere for dårleg eller ikkje tilfredsstillande. Det er totalt sett vurdert å vere behov for nesten 62 000 m² nytt magasinareal ved dei musea som er vurderte. Det er på det reine at det ved ein god del museum er

² Undersøkinga omfatta museum i alle 19 fylke, samt dei samiske musea. Sametinget koordinerte befariningane til desse.

uakseptable magasinforhold for heile eller store delar av samlingane.

45 prosent av gjenstandssamlingane er vurderte å vere i generelt «ikkje tilfredsstillande» eller «dårleg» tilstand, medan det same gjeld for vel 57 prosent av fotomaterialet. Det er vurdert å vere behov for 266 årsverk når det gjeld restansar innan førebyggjande og akutt konservering³. I tillegg viser den samla statistikken at ein bør ha 25 årsverk på landsbasis for å ta seg av det jamlege arbeidet med førebyggjande konservering etter at samlingane har kome opp på eit tilfredsstillande nivå.

I fleire fylke/regionar er det liten kompetanse innan bevaring. Når det gjeld sikring, så er denne kompetansen meir tilgjengeleg og kan i større grad hentast inn lokalt. I fleire fylke er det til dømes ikkje nokon tilsette ved musea eller i forvaltninga som har formell kompetanse innan

3 Det er tatt utgangspunkt i at eit årsverk er 1700 timar, etter samtale med Stein Hansen i Statistisk Sentralbyrå

konservering⁴. I tillegg kan det vere slik at det er tilsett personar med konserveringskompetanse ved enkeltmuseum, men som ikkje har formelt ansvar for å gi råd og hjelp til dei andre musea i fylket. Sjølv der ein har tilsette innan dette feltet, er gjerne kapasiteten forsvinnande liten i forhold til behovet. Arbeidet med å opprette og tilby felles tjenester innan samlingsforvaltning har kome langt i nokre regionar/fylke og tiltak er sette i verk etter at denne kartlegginga vart gjennomført, men fleire stadar er prosessen enno ikkje starta.

4 Det er tatt utgangspunkt i NKF-N (Nordisk Konservatorforbund – den norske seksjon) sine reglar for opptak av nye medlem, for nærare informasjon sjå: http://museumsnett.no/nkf_n/nkfformal.htm

INNLEIING

Målsetjinga med prosjektet «Tilstandsvurdering av museumssamlingar» har vore å kartlegge status og behov innan felte bevaring og sikring av museumssamlingar på ein måte som gjer at informasjonen kan nyttast både i lokal, regional og nasjonal samanheng.

Undersøkinga er gjennomført i tidsrommet 1999–2007 ved i alt 422 museum/avdelingar. Totalt er vel 3700 einingar fordelt på nesten 433 000 m² vurdert. Undersøkinga inkluderar over 2,2 millionar gjenstandar (kunst-, kultur- og naturhistoriske), omlag 10 millionar foto, bortimot 30 000 hyllemeter arkivalia og vel 12 000 video/lydband⁵.

Det har variert litt frå fylke til fylke kva for museum som er inkludert. I Østfold vart det til dømes gjort eit utval, der 13 av 23 museum var med. Tanken var at alle typar museum skulle vere representerte. Nokre stader har alt (òg private samlingar) vore inkluderte etter ønskje frå den respektive fylkeskommune. Når det gjeld dei siste åtte fylka (gjennomført i 2006/2007), vart

5 Dei vel 30.000 hyllemeterane arkivmaterialet og vel 12.000 video/lydband er ikkje analysert i denne rapporten, men rekna med under gjenstandsmaterialet.

det vurdert slik at ein i utgangspunktet inkluderte museum som sorterer under Kultur- og kyrkjedepartementet, med unntak av reint statleg finansierte museum og dei musea som har eigne tilsette med konserveringskompetanse⁶. Det vil seie at ein del store museum, som til dømes Norsk Folkemuseum og Maihaugen, ikkje er inkluderte. Bygningar/avdelingar som formelt sett ikkje var underlagt desse musea per 1.1. 2006, vart ikkje tatt med i undersøkinga.

Denne rapporten nyttar resultatata frå alle fylka⁷, samt dei samiske musea, for å gi eit bilete av bevarings- og sikringssituasjonen ved norske museum. Vi har i denne nasjonale rapporten konsentrert oss om museumsgjenstandar og foto. Ikkje alle spørsmål, som til dømes verdisetjing av samlinga, er analyserte.

6 Avdelingar som relativt nyleg har vorte konsolidert med museum med eigne tilsette innan konservering er inkludert i undersøkinga.

7 Dei samiske musea er ikkje inkludert på fylkesnivå, men vart undersøkt samla. Data frå desse musea er òg inkludert i talmaterialet i denne rapporten.

TUR- LØYPE

Norske

TILSTANDSVURDERING AV MUSEUMSSAMLINGAR

METODE OG GJENNOMFØRING

2.1 Skjema og database

Det er utvikla eit todelt skjema som er nytta gjennom heile prosjektet, (sjå vedlegg 3). I løpet av prosessen er det gjort enkelte mindre endringar i teksten, men det har ikkje nokon praktisk innverknad på resultatet. I del 1 er det registrert generell informasjon om avdelinga/museet⁸. I del 2 er det registrert data som korresponderer til kvar enkelt eining⁹ der det vert magasinert eller stilt ut museumsgjenstandar. Informasjonen frå papirskjemaet har vorte ført inn i ein Access-database. Frå denne basen har det vorte henta ut statistisk informasjon. Det er same basen som har vore nytta i heile prosjektperioden, og det er berre gjort enkelte tekniske utbetringar og oppdateringar.

8 Del 1 av skjemaet er fylt ut for kvart frittstående museum og for kvar avdeling under konsoliderte einingar, då det vert spurt etter noko stadsspesifikk informasjon (til dømes forureining på staden og avstand til næraste brannutrykkingseining).

9 Ei eining kan til dømes vere eit rom, fleire rom, ein etasje eller ein heil bygning, alt avhengig av om bevarings- og sikringsforholda er like eller ikkje.

2.2 Feltarbeidet

Tidspunktet for feltarbeidet i dei ulike fylka har vorte avtalt mellom prosjektansvarleg frå ABM-utvikling og kontaktpersonen i den enkelte fylkeskommune. Det har så, i samarbeid med musea, vorte lagt opp ei reiserute som passa best mogeleg for alle involverte.

Feltarbeidet har som regel starta med ein innleiande samtale med kontaktperson(ar) ved kvar avdeling/museum og ein gjennomgang av del 1 av skjemaet, for sidan å vurdere kvar eining ved hjelp av del 2 av skjemaet. Undersøkinga vart lagt opp slik at alle rom og bygningar som husar museumsgjenstandar skulle undersøkast¹⁰. Det har som hovudregel vore to personar (utanom eventuelle museumstilsette) til stades under synfaringane. Arbeidsdelinga har stort sett vore slik at prosjektansvarleg har gjort vurderingane og fylt inn skjema, medan medarbeidaren (som regel

10 Einingar der fem eller mindre gjenstandar er husa, er generelt sett ikkje tatt med i undersøkinga. I tillegg kan enkelte einingar vere utelatt dersom det var tidkrevjande å kome seg til staden.

frå fylkeskommunen) har talt eller gjort overslag over gjenstandar, målt opp areal og gjerne også fotografert.

2.3 Rapportering

Utgangspunktet har vore at kvart museum/avdeling skal ha ein skriftleg rapport, samt at fylkeskommunane skal få den samla statistikken for heile fylket og kopi av all informasjon som er sendt til musea/avdelingane. I tillegg har musea/avdelingane i ein del fylke motteke statistisk materiale.

I denne rapporten er det lagt vekt på meir overordna resultat frå undersøkinga. Under mange av punkta i del 2 av skjemaet, er det mogeleg å velje ei av fire ulike vurderingar: Svært bra (1), tilfredsstillande (2), ikkje tilfredsstillande (3) og dårleg (4). Tanken er at kategori 1 og 2 er vurdert å vere akseptable sett ut i frå dei krav som er stilt i denne undersøkinga, medan kategori 3 og 4 ikkje er godt nok. I statistikken (vedlegg 2) omfattar omgrepet «gjenstandar» alle typar materiale som er registrerte, men i denne gjennomgangen er foto skilt ut. Figurtekstane refererar til kva for spørsmål det er i statistikken.

Alle foto er, dersom ikkje anna er nemnd i biletteksten, tatt av ABM-utvikling.

2.4 Feilkjelder

Det må takast høgde for at det kan vere enkelte feilkjelder i talmaterialet. Feltarbeidet gjekk over åtte år, med ti ulike prosjektmedarbeiderar. Som ein fellesnemnar, har desse prosjektmedarbeidarane, alle med konserveringsfagleg bakgrunn, freista å gje nøkterne og realistiske vurderingar. Sjå vedlegg 4 for meir informasjon om grunnlaget

for vurderingane.¹¹ Når det gjeld tal på gjenstandar, varierer tala som er opplyst i del 1 og del 2 av skjemaet. Det skuldast at det var musea sine egne tal som vart brukte i del 1, medan det i del 2 er gjort eit overslag under synfaringa.

11 Nokre av spørsmåla er ikkje fylt ut på alle einingane, og difor er det ikkje registrera svar i statistikken. Det er likevel så få, at utslaget vert under 1 %. Den nasjonale rapporten er korrigert for dette.

SAMANSTILLING

av hovudpunkt på nasjonalt nivå

3.1 Planar og rutinar

Når det gjeld planar for utbetring av magasin-situasjonen og eventuelle fellesløysingar, melder 41 prosent av dei undersøkte musea/avdelingane at dei har konkrete planar for utbetring av magasin¹², medan 61 prosent opplyser at dei ønskjer samarbeidsløysingar/fellesmagasin. Samtidig seier 27 prosent at dei planlegg eller har samarbeidsløysingar/fellesmagasin.

Under ein prosent av musea/avdelingane er vurdert å ha «svært bra» rutinar for samlingsforvaltning. I motsatt ende av skalaen finn vi derimot at sju prosent er vurdert å ha «dårlege» rutinar på dette feltet. Av dei resterande musea/avdelingane er 44 prosent funne å ha «tilfredsstillande» rutinar, medan 46 prosent har fått vurderinga «ikkje tilfredsstillande» på dette punktet, vist i figur 1.

Ved 27 prosent av musea/avdelingane har ein eller fleire tilsette ei arbeidsskildring der ansvar for førebyggjande konservering er inkludert. 45

12 Dette kan gjelde alt frå omorganisering og montering av reolar til nybygg og tilrettelegging av eksisterande lokalar.

Rutinar for samlingsforvaltning

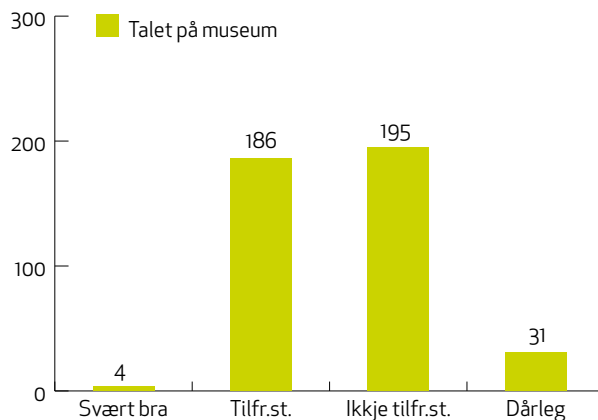

Fig. 1. Rutinar for samlingsansvar vurdert ved dei undersøkte musea/avdelingane, spm. 1.3. Foto til høgre visar forhold i eit magasin som indikerer at ein ikkje har tilfredsstillande oversikt over samlingane.

prosent av musea har ein eller fleire tilsette med særskilt ansvar for sikring nedfelt i si arbeidsskildring, og 29 prosent har nokon med spesifisert ansvar ved ein katastrofesituasjon.

Av dei skriftlege plandokumenta det er spurt

etter i undersøkinga, opplyser 13 prosent at dei har eit måldokument eller ein strategisk plan som inkluderar førebyggjande konservering. Vidare visar det seg at ti prosent har ein redningsplan for samlingane, medan 18 prosent har ein bevaringsplan. Det er litt fleire som har ein plan for innsamling og prioritering av samlinga (27 prosent), og 31 prosent fortel at dei har plan for innlån og utlån av gjenstandar. I alt 42 prosent av institusjonane opplysar at dei har ein sikringsplan, medan endå nokre fleire (44 prosent) fortel at dei har forvaltings-, drifts- og vedlikehaldsplan. Det er likevel ei kjelde til uro at godt over halvparten av musea manglar skriftlege plandokument innan fagområdet bevaring og sikring. Det er kanskje nokre fleire som ville svara ja på enkelte av desse spørsmåla om dei hadde vorte stilt i dag, kontra for inntil ti år sidan. Men òg i dei fylka som er registrerte dei siste åra, er det svært mange som manglar skriftlege planar innan feltet bevaring og sikring.

3.2 Dokumentasjon av samlingane

Dokumentasjon er ein viktig del av samlingsforvaltninga og eit fagområde som det har vore retta ein del fokus mot den seinare tid. Totalt sett er det opplyst om at nesten 52 prosent av det undersøkte materialet er tilfredsstillande registrert, medan knapt 15 prosent er elektronisk registrert. Det skal understrekast at ein del av dette talmaterialet er nokre år gammalt og ein må difor ta høgde for at det er skjedd ein del registreringsarbeid i dei seinare åra. Det kan likevel ikkje vere tvil om at det er eit stort etterslep på dette feltet.

3.3 Bygningsmassen

Undersøkinga er gjennomført i vel 3 700 einingar som dekkjer nesten 433 000 m². Ein stor del av dette arealet er i anten freda eller verneverdige bygningar. Det er naturleg i og med at mange av dei undersøkte musea er friluftsmuseum og/eller brukar eldre bygningar til administrasjon og publikumsområde. Det er som regel ikkje så gunstig å ha magasin i freda eller verneverdige bygg. Ein del stadar har ein likevel klart å skape akseptable magasinforhold, men det er sjeldan ideelle forhold. Det er elles i stor grad snakk om uisolerte, uoppvarma bygningar, dels fuktige kjellarar og trekkfulle loft, lokaler der forholda er langt frå akseptable for magasinering av museumssamlingar.

Statistikken viser at 37 prosent av alle magasinerte gjenstandar er å finne i freda eller verneverdige bygningar, medan det same gjeld for rundt 37 prosent av alle magasinerte foto. Figur 2 visar kor mange gjenstandar og foto som er å finne i dei ulike bygningskategoriane.

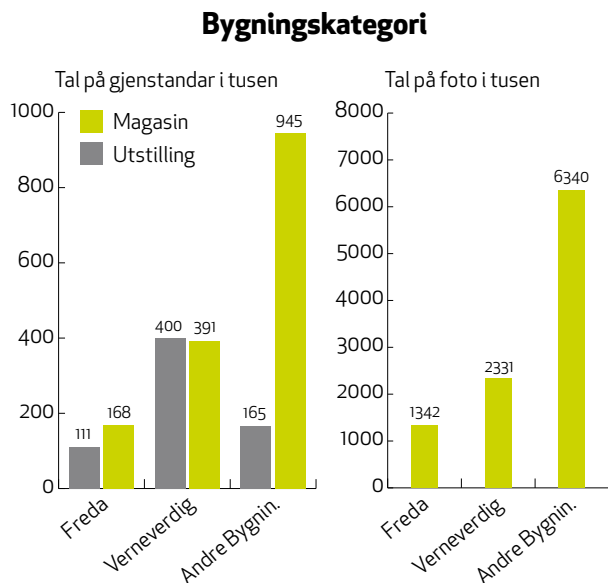

Fig. 2. Mengda gjenstandar og foto som er å finne i ulike bygningskategoriar, spm. 2.1.4.

Det er vurdert slik at 5,4 prosent av samlingane er å finne i einingar der isolasjonsevna er vurdert å ikkje vere akseptabel – dette gjeld for 376 000 gjenstandar og for 283 000 foto. Endå litt fleire gjenstandar og foto (5,9 prosent) er husa i bygningar der vedlikehaldet ikkje er vurdert som akseptabelt – det vil seie 237 000 gjenstandar og 488 000 foto.

3.4 Klima

Klimaet i ein bygning er ein av dei viktigaste faktorane for å skape gode bevaringsforhold for museumssamlingar¹³. Ein kan få problem som til dømes mugg- og/eller soppvekst, råteskadar og korrosjon om det vert for fuktig, medan for tørr luft mellom anna kan føre til sprekkdanningar, opp- og avskaling av måla overflater, samt nedbryting av fibrar i organisk materiale. Det kan vere både kostbart og til dels komplisert å oppnå eit godt klima for ulike materialgrupper, men mange stader er det mogeleg å gjere enkle tiltak som kan betre klimaet.

Slik figur 3 syner, er det mange gjenstandar og foto som er vurderte å ha uakseptable klimaforhold. Statistisk sett er faktisk halvparten (51 %) av gjenstandane i einingar der klimaet er vurdert å vere «ikkje tilfredsstillande» eller «dårleg». Når det gjeld fotografisk materiale, er det same tilfellet for 36 prosent av den totale mengda.

13 Tilrådd nivå for relativ luftfukt (RF) varierer litt alt etter kva materiale det er snakk om, men generelt sett for ei blanda samling er det optimale ein RF på rundt 50 %. Gradvise variasjonar innanfor rammer på mellom 40 og 55 % er akseptabelt. Når det gjeld fotografisk materiale, så bør temperaturen vere lav og RF bør ligge mellom 30 og 40 %.

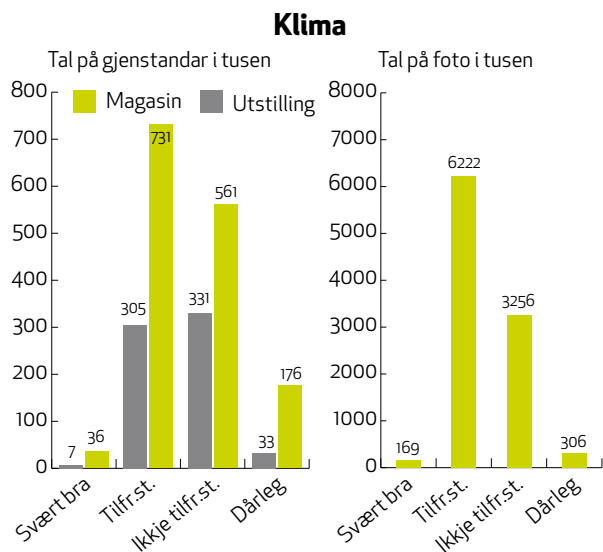

Fig. 3. Klimatiske forhold, spm. 2.4.1.

Over halvparten av musea har ikkje god nok registrering av klima (RF og T), sjølv om dette er ein føresetnad for å kunne gjere noko med klima og skape kontrollerte forhold.

Fig. 4. Det er ikkje alltid godt å seie kva tilstand gjenstandar har vore i ved innkøpst. Det er likevel liten tvil om at tilstanden har vorte forverra i dette magasinet, der det vart målt 85% RF ein solrik sommardag.

3.5 Lys

Lys, både det synlege og det usynlege, er ein annan faktor som har mykje å seie for nedbryting av mange material. Dei fleste av oss veit at lys gjer skade på mange materialtypar – vi har gjerne sett papir som gulnar og tekstilar som har mista både farge og styrke. Lyseksponering kan føre til irreversible skadar ved at forskjellige material endrar utsjånad (til dømes gulnar, falmar, mørknar eller krakelerar), mistar styrke eller vert sprø.

Fig. 5. Døme på lett synlege skadar på tekstilar, som følgje av manglande lysskjerming.

På tross av at lysskjerming som regel er eit enkelt og rimeleg tiltak, er det eit overraskande lite iverksatt tiltak ved mange av dei undersøkte musea. Dette gjeld også i magasinareal. I denne undersøkinga er det vurdert at det bør vere skjerma mot dagslys i alle magazineiningar og ein bør ha eit gjennomtenkt forhold til lyssetjing og skjerming i utstillingseiningar. Når det gjeld gjenstandar, er 26 prosent husa i einingar der lysforholda er vurdert ikkje å vere bra nok. Fotografisk materiale har det betre på dette punktet, då det aller meste er magasinert og nedpakka. Totalt sett er bortimot ein tredjedel av det undersøkte

arealet vurdert til ikkje å ha gode nok tiltak med tanke på lysskjerming. Lysregistrering i musea er lite utbreidd, berre tre prosent av gjenstandane og fotografia er i einingar der det er tilfredsstillande registrering av UV- og luxverdiar.

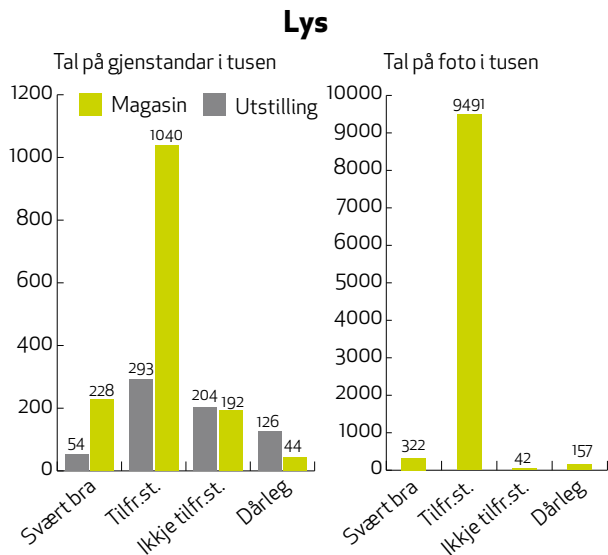

Fig. 6. Lysforhold, spm. 2.5.

3.6 Skadedyr og biologiske åtak

Biologiske faktorar i form av mugg- eller råtesopp, insektåtak eller skadar frå dyr, er ein trussel for ein del museumsgjenstandar. I denne undersøkinga er feltet delt opp i forskjellige punkt: Det er sett etter spor etter fuglar, mus eller andre skadedyr. Når det gjeld åtak frå skadeinsekt, mugg- eller råtesopp, er det gjort ei vurdering av omfanget.

På landsbasis viser statistikken at det er observert spor eller skadar etter fuglar i einingar som dekkjer 16,3 prosent av det totale arealet som er undersøkt, det vil seie over 71 000 m², der 135 000 gjenstandar og 600 foto er å finne. Det er registrert spor etter

mus i einingar som i alt rekk over 94 000 m² (21,7 prosent av arealet) og som husar 347 000 gjenstandar og 168 000 foto.

Skadar på organisk materiale frå skadeinsekt er eit stort problem mange stadar. I mange tilfelle er det snakk om uoppvarma einingar i friluftsmusea, der det ikkje er så mange gjenstandar i kvar eining. Det er likevel registrert problem i varierende grad på dette området i einingar som dekkjer 20 prosent av arealet eller 87 000 m², der i alt 383 000 gjenstandar og 13 000 foto er å finne. No er sjølvstapt ein del av desse gjenstandane laga av uorganisk materiale og dermed ikkje i faresona for åtak, men det er ikkje tvil om at problem med biologiske åtak er omfattande ved ein god del norske museum. Det er i hovudsak snakk om treborande insekt og muggsopp på gjenstandar. Det må understrekast at dette punktet er basert på stikkprøvar og det ein enkelt kan sjå under synfaring. Det er dermed truleg at tala ville vore høgare på dette punktet ved ein meir detaljert gjennomgang.

Skadedyr og biologiske åtak

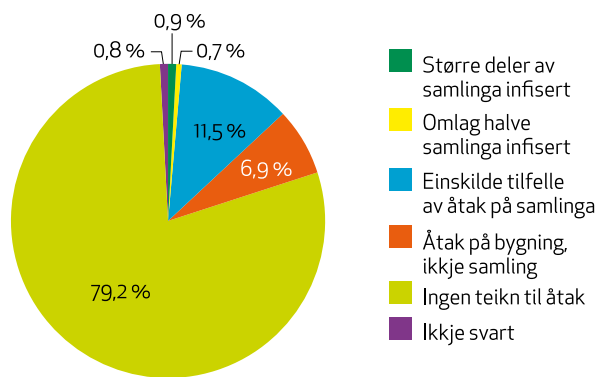

Fig.7. Figuren visar kor stor prosentdel av det totale arealet der det er registrert åtak frå skadeinsekt, mugg- eller råtesopp, spm. 2.6.

Fig. 8. Skadar etter biologisk nedbryting: Til venstre eit sofabein under aktivt åtak frå skadeinsekt i eit lokale med tusenvis av museumsgjenstandar. Til høgre ein koffert med muggskadar magasinert i eit lokale med svært høg luftfukt og minimalt med ventilasjon.

3.7 Tiltak mot vasskade

Fukt og vatn kan vere til skade for dei fleste materiale, og ein bør ta førehandsreglar som minimerar risikoen for vasskade på museumsgjenstandar. Moglege tiltak kan vere å løfte gjenstandar opp frå golv, ha ein forsvarleg avstand til eit eventuelt sluk, tette opningar i bygningsskalet og å unngå magasinering i lokaler med vassførande røyr.

Tiltak mot vasskade

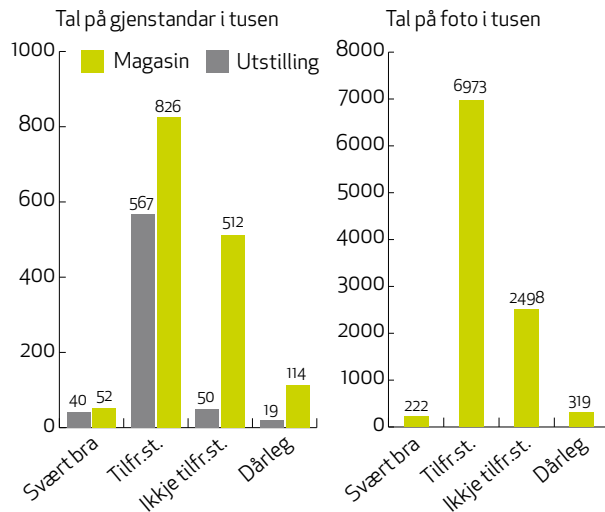

Fig. 9. Tiltak mot vasskade, spm. 2.7.1.

Slik figur 9 over syner er dette eit problem for store delar av samlingane. Det er mange stadar tydeleg at dette er eit punkt ein ikkje har tenkt så nøye gjennom. 32 prosent av alle gjenstandar og 28 prosent av det fotografiske materialet er å finne i einingar der tiltak mot vasskade anten er vurdert som «ikkje tilfredsstillande» eller «dårlig».

Fig. 10. Til venstre kan ein tydeleg sjå at det kjem vatn inn gjennom tak, medan ein til høgre ser ein potensiell risiko for vasskade i og med at det er vassførande røyr i taket.

3.8 Reinhold

Det er viktig å ha gode rutinar for reinhold både i utstillingar og magasin. Det er heilt tydeleg at dette feltet er betre ivaretatt mange stader i utstillingar enn i magasin. Slik figur 11 syner, er det relativt store mengder gjenstandar som er magasinert i einingar der reinholdet er vurdert å vere «ikkje tilfredsstillande» eller «dårlig». Totalt sett er 36 prosent av gjenstandane å finne i lokaler der dette punktet er funne å vere kritikkverdig. Det same er tilfellet for 16 prosent av det fotografiske materialet. Dei fleste stader er det manglande

reinhold som er problemet, men det er òg i ein del tilfelle snakk om bruk av feil metode og/eller reingjeringsprodukt. I einingar der dette punktet er vurdert som «dårleg» er det tydelege indikasjonar på at rutinar for jamleg reinhold er heilt fråverande.

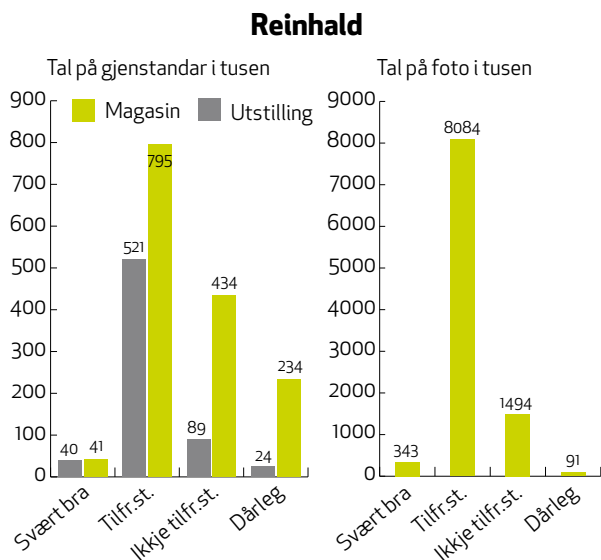

Fig. 11. Reinhold, spm. 2.7.2.

3.9 Tilgang og gjenfinningsforhold i magasin
Magasin bør vere så oversiktlege og organiserte at tilsette relativt enkelt kan finne att ein spesifikk gjenstand. Det bør i tillegg vere enkelt å kome inn i lokalet, samt at det bør vere god nok plass mellom reolar til å kome fram og eventuelt flytte på gjenstandar. I tillegg bør det vere lagt til rette for raskast mogeleg evakuering.

På dette punktet er tilstanden langt frå ideell i dei fleste magasineiningar. Når det gjeld gjenstandar, viser undersøkinga at 51 prosent av det magasinerte gjenstandsmaterialet er å finne i magasin der dette feltet er vurdert å vere uakseptabelt. Når det gjeld foto, er 23 prosent av dei magasinerte samlingane i lokaler der gjenfinning ikkje er vurdert å vere bra nok. Dei fleste stader er det ein klar mangel på tilstrekkeleg areal med tilfredsstillande forhold, men det er òg mange eksempel på at ein kunne ha systematisert samlingane betre innanfor dei rammene ein har.

Fig. 12. Dei fleste lokala der ein såg dei tydelegaste teikn til manglande reinhold, var i magasineiningar på friluftsmusea.

Tilgang og gjenfinning

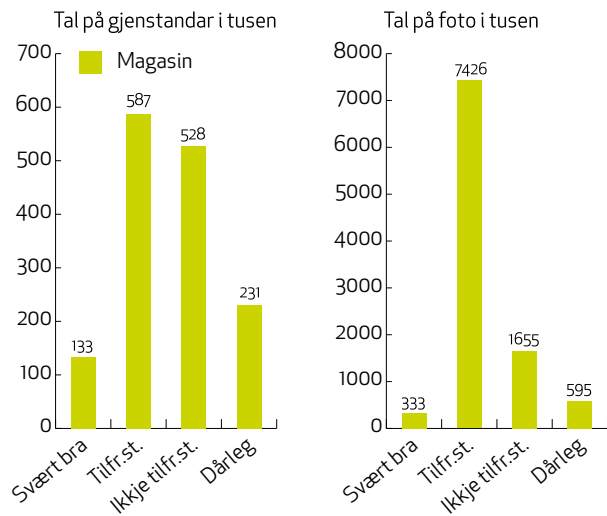

Fig. 13. Tilgang og gjenfinningsforhold i magasin, spm. 2.7.3.

Fig.14. Døme på forhold som vart vurdert å vere uakseptable med tanke på tilgang og gjenfinningsforhold.

3.10 Næraste omgjevnadar

Både i utstillingar og i magasin bør ein bruke tilrådde material og metodar for å minimere risikoen for skadar. Slik figur 15 syner, er forholda for store delar av samlingane vurderte å ikkje vere gode nok på dette området. 45 prosent av gjenstandane er husa i einingar der næraste

omgjevnadar er funne å ikkje vere akseptable i forhold til dei krav som normalt vert stilt for museumssamlingar. Det same er tilfellet for vel 62 prosent av det fotografiske materialet.

Næraste omgjevnadar

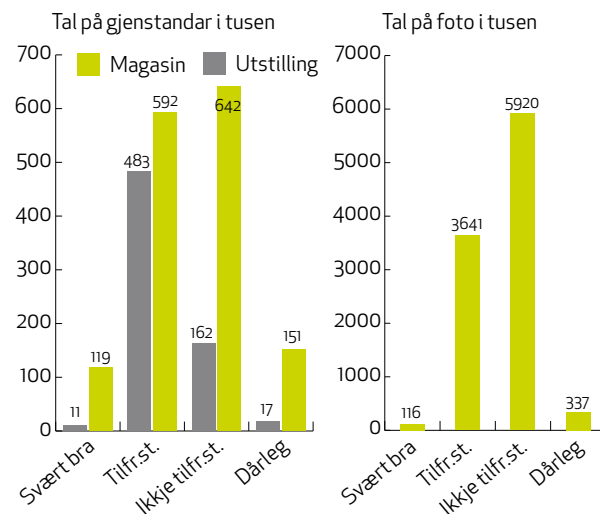

Fig. 15. Næraste omgjevnadar, spm. 2.7.4.

Det er ofte snakk om bruk av syrehaldig pakke-material, spesielt for store mengder foto og arkiv, men òg for gjenstandar. I tillegg er gjenstandar ofte stabla oppå kvarandre eller ligg uordna på golvet og kan dermed få fysiske skadar av metoden dei er magasinert på. I utstillingar er det gjerne snakk om at gjenstandar er stilt ut ved hjelp av eit materiale eller ein metode som vert rekna å ha ein nedbrytande effekt på gjenstanden. Det kan til dømes vere snakk om eit klesplagg som er festa i vegg med spikar/teiknestift eller foto/kunst på papir som er montert i syrehaldig passepartout.

Fig. 16. Døme på material/metode som ikkje er vurdert å vere på høgde med dei krav som normalt vert stilt til museumssamlingar: Til venstre er det brukt syrehaldige fruktkasser til magasinering, i midten er syrehaldig avispir nytta i utstilling og til høgre ser ein ei tung skål som har satt merke i duken.

3.11 Brannsikring

Brannsikring er eit viktig tema innan forvaltning av museumssamlingar, både når det gjeld bygningar og uteområde. Halvparten av musea/avdelingane som er med i denne undersøkinga svarar at næraste utrykkingseining for brann har ei deltidssordning, der dei som er på vakt må tilkallast per telefon ved utrykking. Heile 45 prosent svarar at dei meiner brannvesenet vil vere på staden under 10 minutt etter at alarmen har gått, medan 37 prosent meiner det vil ta mellom 11 og 20 minutt. Dei siste 16 prosentane svarar at det truleg vil ta over 20 minutt.

Det er uansett viktig å ha lagt godt til rette for sløkking på staden og ha eit gjennomtenkt forhold til kven som har ansvaret og kva rutinar ein har i tilfelle det oppstår ein brann ved museet. I alt 42 prosent av musea/avdelingane seier at dei har ein sikringsplan som inkluderer samlingane i forhold til brann og tjuveri, medan 29 prosent har

ein eller fleire tilsette som har eit definert ansvar i tilfelle det skulle oppstå ein katastrofesituasjon.

I denne undersøkinga er feltet brannsikring delt opp i tre underpunkt: Førebyggjande tiltak, brannvarsling og i kva grad det er tilrettelagt for sløkking i dei forskjellige einingane.

Fig. 17. Frå venstre: Vegetasjon veks heilt inn til museumsbygning, noko som i tørre periodar vil auke risikoen for spreing av ein eventuell brann. I midten: Eldsfarleg materiale er lagra i same lokale som naturhistorisk materiale. Til høgre: Spor etter eingongsgrill like ved ein husvegg.

3.11.1 Førebyggjande tiltak

Ein kan minske risikoen for brann kraftig ved å gjere ein analyse av faremoment og setje i verk føremålstenlege tiltak. Det kan vere snakk om alt frå tidsbrytar på elektrisk utstyr og lynvern, til informasjon for publikum og å halde nede vegetasjon som ligg inntil museumsbygg. Det er til dømes tatt utgangspunkt i at ein bør ha skilt på friluftsmusea/uteområda som oppfordrar til å unngå open eld og røyking, eventuelt med unntak av område som er spesielt lagt til rette for dette. Mange stader fungerer museumsområda òg som rekreasjonsareal, og det vil då vere naudsynt å ta høgde for at ein eventuell brann kan starte utanom opningstid.

Fig. 18. Døme på uteområde som med enkle tiltak ert lagt godt til rette for bruk som tur- og friluftareal utanom opningstid: stødige grillar for å unngå bruk av eingongsgrillar, tydelege informasjonsskilt og bøtte festa ved gjerdet i tilfelle tilløp til brann.

Foto: Sunnfjordmuseum.

På dette punktet ser ein gjerne at hovudbygningar er betre sikra enn friluftsmusea. Ein kunne mange stadar hatt eit meir gjennomtenkt forhold til ulike risikoelement. Det er ofte slik at store samlingar er magasinert i lokaler som er relativt godt sikra. Dette resulterer i at einingane der store delar

av gjenstands- og fotosamlingane er å finne, er vurderte å vere akseptable med tanke på førebyggjande brannvern. 26 prosent av gjenstandane og åtte prosent av alle foto er å finne i einingar som er vurdert som kritikkverdige på dette punktet. Ser ein derimot på arealet, gjeld det ein tredjedel av det undersøkte arealet.

Førebyggjande branntiltak

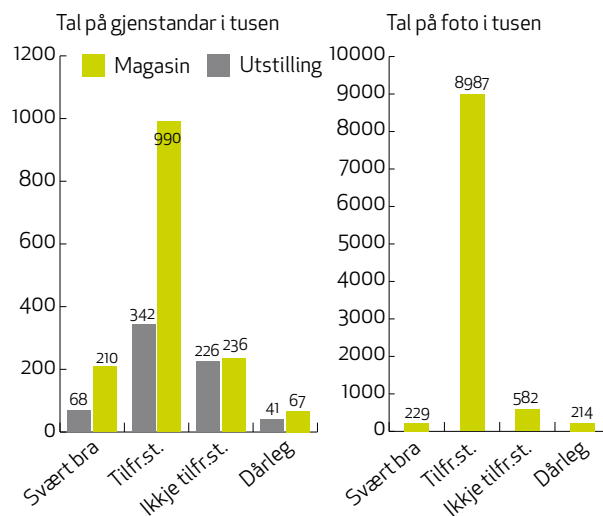

Fig. 19. Førebyggjande brannvern, spm. 2.8.1.

3.11.2 Brannvarsling

Mange museum/avdelingar har montert relativt gode varslingssystem for brann. Det har likevel mange stader vorte fortalt om alarmer som vert utløyste ved ein feil og brannvesen som er lei av å rykke ut; ein uheldig situasjon som etter kvart kan føre til at utløysing av alarm ikkje vert tatt like alvorleg som elles.

Brannvarsling

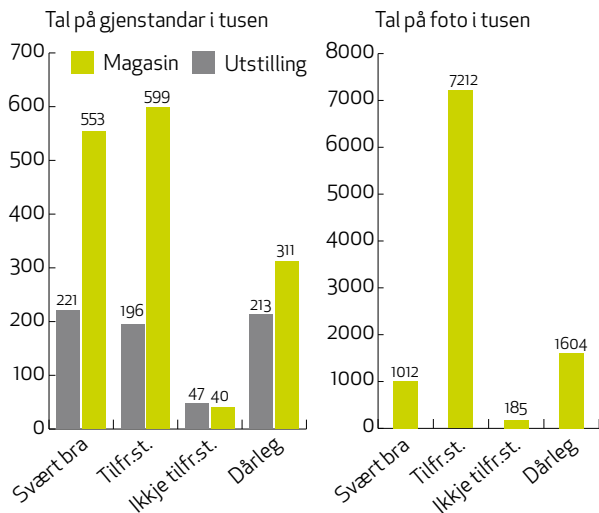

Fig. 20. Brannvarsling, spm 2.8.2.

Slik figur 20 syner, så er det ein god del gjenstandar både i magasin og utstilling, 28 prosent, som er husa i einingar der brannvarsling anten er heilt fråverande eller er vurdert som «ikkje tilfredstillande». Når det gjeld foto, er 18 prosent av samlingane i same situasjon. Undersøkinga viser at nesten ein tredjedel av det undersøkte arealet (138 000 m²) ikkje var dekt av nokon form for brannvarsling då synfaringane vart gjennomført.

3.11.3 Brannsløkking, lokal tilrettelegging

Ein bør ha gjort dei tiltak ein kan lokalt for å vere best mogeleg rusta til å slukke ein brann sjølv. Ein bør og ta høgde for at ein brann kan inntreffe når det ikkje er tilsette til stades. Risikoelementa (med unntak av påsette brannar) vil vere noko reduserte utanom arbeidstid, men det totale tidsrommet bygningane står tomme er lengre enn tidsrommet med tilsette på jobb. Ei form for automatisk

sløkking bør ha vore diskutert og eventuelt implementert. Det bør uansett vere tilgang til fleire typar sløkkemetodar tilpassa bygningane og samlinga.

Mange av hovudbygga, der gjerne mange gjenstandar er magasinerte, og større magasin er vurderte å ha tilstrekkeleg med brannsløkkingsutstyr. Det gjer seg utslag i at 56 prosent av gjenstandsmassen er å finne i einingar der dette punktet anten er registrert som «svært bra» eller «tilfredsstillande». Det same er tilfellet for 77 prosent av det fotografiske materialet. Det er likevel påfallande mange gjenstandar som er husa i lokale der det anten ikkje finst brannsløkkingsutstyr eller berre tilgang til ein metode (som regel handsløkkingsapparat). Dette er ikkje vurdert å vere god nok dekning, og det gjeld både for dei resterande 44 prosent av gjenstandane og 23 prosent av fotosamlingane. Totalt sett (for både gjenstandar og foto) er 44 prosent av det totale arealet vurdert å vere for dårleg sikra på dette feltet.

Brannsløkking

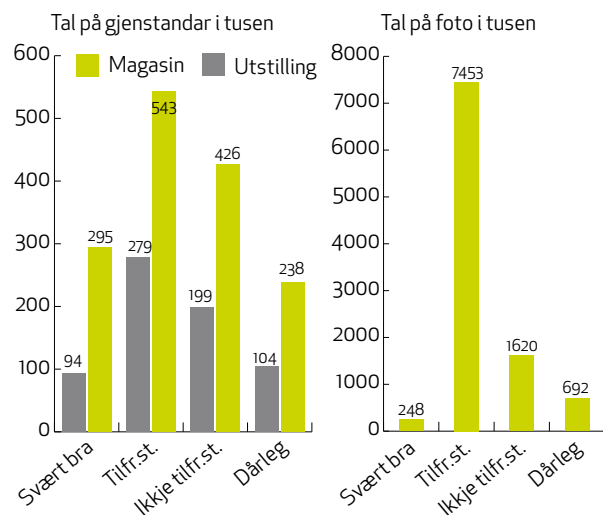

Fig. 21. Brannsløkking, lokal tilrettelegging, spm. 2.8.3.

Fig. 23. Tjuverisikring er eit samansatt felt. Frå venstre: Det er ikkje så mykje nytte i ny lås, så lenge hengsel er enkel å fjerne. Det er heller ikkje så mykje hjelp i lås, når bygningsskalet er i dårleg stand. Til høgre ser ein mangelfull sikring mellom utstilling og loftsmagasin.

3.12 Tjuverisikring

Sikring mot tjuveri og hærverk er eit samansett felt og er her delt opp i fire forskjellige underpunkt: Skalsikring, alarmsystem, kontroll med kven som har tilgang til kva einingar og sikring i utstillingar.

3.12.1 Skalsikring

Det er viktig å ha eit gjennomtenkt forhold til sikring av bygningsskalet. Det er i første rekkje snakk om låsar, veggar, tak, vindauge og dører, i tillegg til gjerder, vakthald og sensorstyrt lyssetjing.

Vel 18 prosent av gjenstandane og vel to prosent av fotografa er å finne i einingar der dette

punktet ikkje er vurdert som akseptabelt for museumssamlingar. Det vil anten seie at det er mogeleg å kome seg inn utan nøkkel, at lås med tilhøyrande hengsel ikkje er funne å vere FG-godkjend, eller at sjølv bygningsskalet (eller delar av det) ikkje er vurdert å vere stabilt nok. Dette gjeld ein fjerdedel av det arealet som undersøkinga dekkjer.

Figuren under syner forholdet mellom talet på gjenstandar og foto som er vurdert å vere i einingar der dette punktet ikkje er vurdert å vere akseptabelt, mot det som er funne å vere bra nok.

Skalsikring

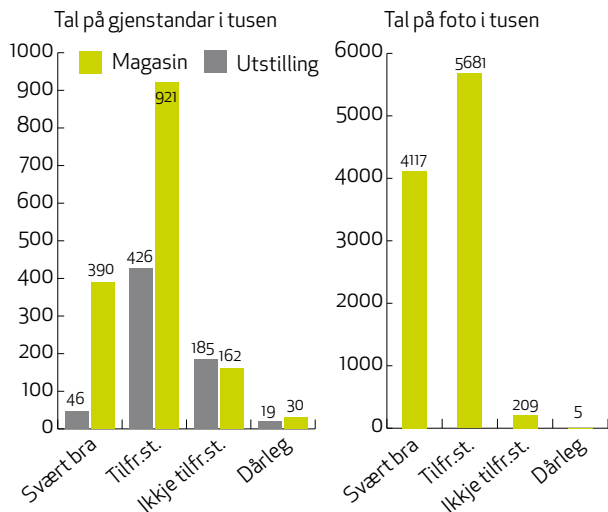

Fig. 22. Skalsikring, spm. 2.9.1.

3.12.2 Tjuverialarm

Mange av musea/avdelingane har investert i tjuveri-alarm for heile eller delar av lokala som er nytta til utstilling og magasinering. Ofte fungerer dette bra, med direkte kopling til alarmsentral eller tilsette sin mobiltelefon, men i ein del tilfelle øydelegg dårlege rutinar. Eit svakt ledd er ofte at ein skruer av alarman for heile museumsområdet/hovudbygget under eitt, slik at magasin med mange gjenstandar gjerne står med alarman slått av så lenge det er folk i lokala. Mange stader vil det seie langt utover ordinær arbeidstid, då det anten er aktivitetar på kveldstid eller at tilsette arbeider seint.

Bortimot 40 prosent av alle gjenstandane er magasinert eller stilt ut i einingar der dette feltet er vurdert å vere «ikkje tilfredsstillande» eller «dårlig», medan det for fotografisk materiale er snakk om nesten 27 prosent av dei undersøkte samlingane.

Tjuverialarm

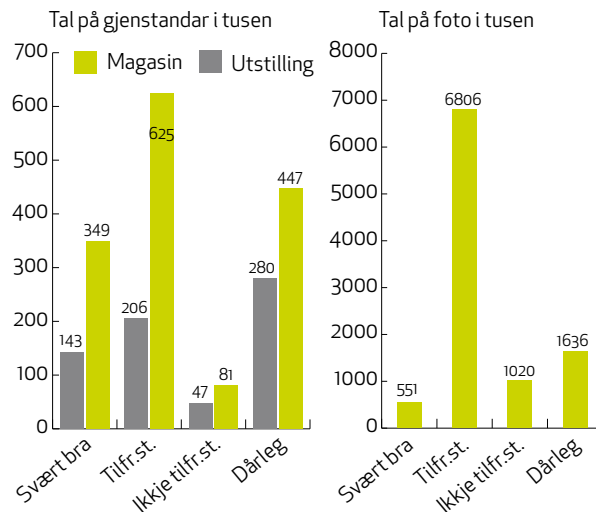

Fig. 24. Tjuverialarm, spm. 2.9.2.

3.12.3 Kontroll med kven som har tilgjenge til ulike einingar

Kontrollen med kven som har tilgjenge til forskjellige einingar varierar sterkt, frå dei institusjonane som har personlege kodar for alarmsystemet og graderte nøklar, til dei som ikkje lenger veit heilt kven som har nøklar og kor mange kopiar det fins rundt om kring. Det er elles mange stader der magasin i ein hovudbygning står ulåste i arbeidstida eller at alle tilsette, gjerne òg mellom-bels tilsette, har tilgang til magasin, noko som i dei fleste tilfelle ikkje er naudsynt.

Undersøkinga visar at bortimot 23 prosent av gjenstandane og ti prosent av fotosamlingane er å finne i einingar der dette punktet er registrert som «ikkje tilfredsstillande» eller «dårlig». Det er mange stadar langt på veg mogleg å skjerpe rutinane med relativt enkle tiltak.

Fig. 26. Denne type utstillingar er ikkje vurdert å vere godt nok sikra dersom gjester kan gå fritt rundt utan omvisar.

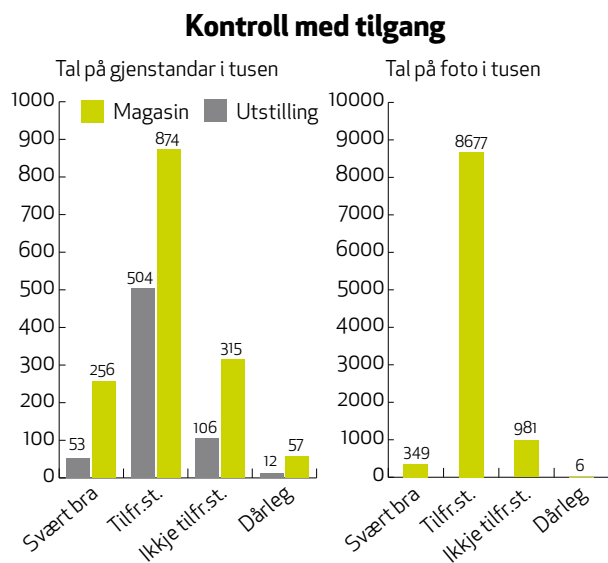

Fig. 25. Kontroll med tilgang til samlingane, spm. 2.9.3.

3.12.4 Tjuverisikring av utstillingar

Det er ofte behov for ekstra sikring i utstillings-einingar. Det kan dreie seg om fysisk festing til vegg, fysisk avskjerming, monteralarm, rørslesensor, storleiken på grupper som slepp inn i lag med omvisar eller andre metodar for å redusere risikoen for at ein anten kan ta med seg gjenstandar/foto eller eventuelt gjere hærverk.

For over halvparten (52 prosent) av gjenstandane som er utstilt, er det ikkje er gjort gode nok sikringstiltak. Når det gjeld fotografisk materiale i utstillingane, er berre 0,13 prosent av materialet stilt ut, og 40 prosent av dette har uakseptabel sikring.

Tjuverisikring

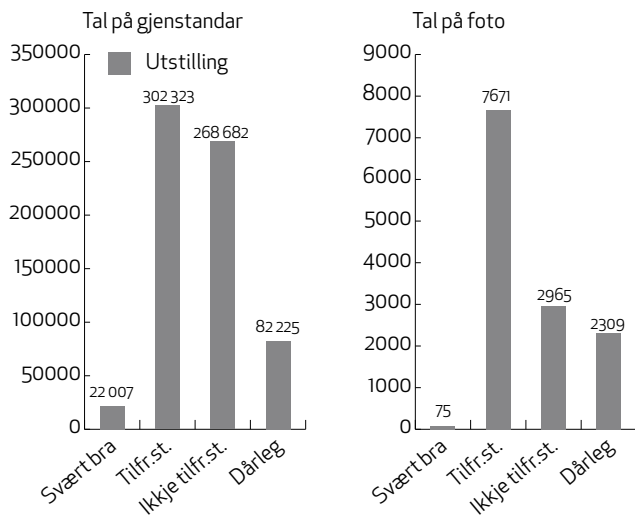

Fig. 27. Tjuverisikring i utstillingar, spm. 2.9.4. Merk! Desse tala er ikkje i tusen.

3.13 Totalvurdering av magasin

Det er gjort ei overordna vurdering av kor vidt dei ulike magasinlokala eignar seg for vidare bruk. Einingar som er vurderte å vere «svært bra» skal vere tilnærma optimale. Vurderinga «tilfredsstillande» kan derimot innebære at det er behov for mindre utbetringar, men at lokalet i utgangspunktet kan eigne seg for vidare bruk. I eit «ikkje tilfredsstillande» magasin er det derimot behov for omfattande utbetringar av til dømes klima, bygning, isolasjon og/eller større oppryddings- og omorganiseringsprosessar. Dersom ei eining er vurdert som «dårlig» på dette punktet, vil det seie at ho er vurdert som ueigna til føremålet. Det er i denne undersøkinga tatt utgangspunkt i at freda/verneverdige bygningar ikkje bør nyttast som magasin.

Statistikken syner at nesten 70 prosent av det

undersøkte magasinarealet er vurdert som «ikkje tilfredsstillande» eller «dårlig». For gjenstandssamlingane vil det seie at halvparten av det magasinerte materialet er å finne i einingar som har fått vurderinga «ikkje tilfredsstillande» eller «dårlig». Det same er tilfellet for rundt 36 prosent av magasinerte fotosamlingar.

Fig. 28. Det fins mange døme på uverdige oppbevaringsforhold ved norske museum.

3.14 Tilstanden på samlingane

Under dette punktet er det vurdert kor vidt gjenstandane i ei eining har behov for tiltak, både i forhold til direkte skadar allereie påført gjenstandar og med tanke på plassering/organisering og utsetjing for nedbrytande faktorar. Når det gjeld

Totalvurdering av magasin

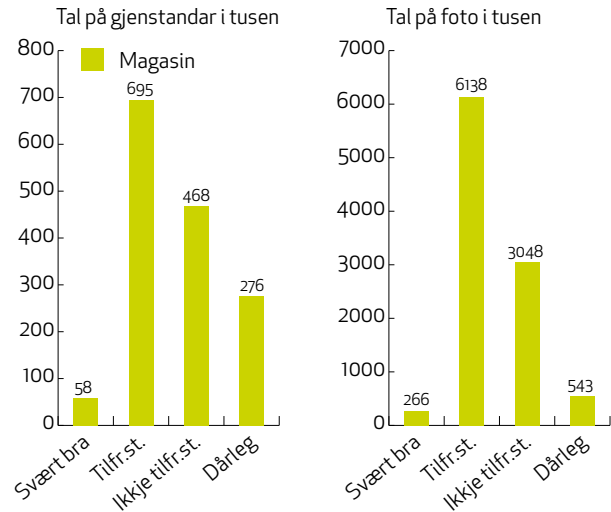

Fig. 29. Totalvurdering av magasin, spm. 2.10.

behov for direkte konserveringsinngrep, gjeld dette som regel berre ein del av samlinga i ei eining.

Slik figuren under syner, så er store mengder gjenstandar og foto vurdert å ha behov for tiltak. Statistikken viser at det er snakk om heile 45 prosent av gjenstandsmaterialet og nær 57 prosent av fotosamlingane. Det er ikkje spesifisert i kor stor grad det dreiar seg om førebyggjande tiltak, som til dømes flytting, omorganisering, lysskjerming eller kor stor grad det er snakk om direkte konservering, som til dømes reinsing, frysing, festing av laus måling eller lause delar.

Tilstanden på samlingane

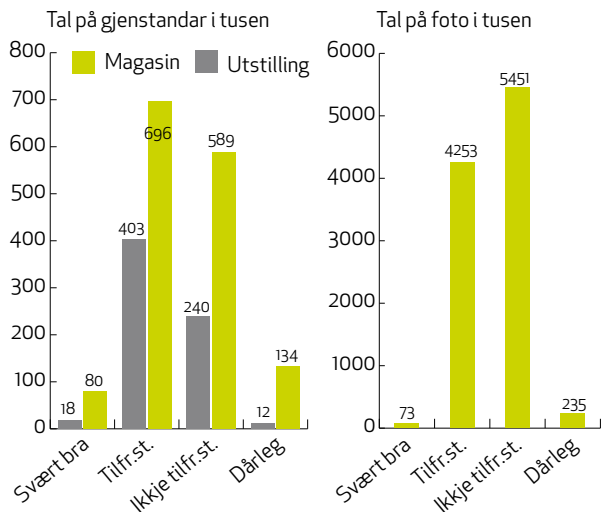

Fig. 30. Tilstanden på samlingane, spm. 2.12.

3.15 Behov for konserveringstiltak

Det er gjort overslag over kor mykje tid det er behov for i den enkelte eining til å rette opp restansar på det førebyggjande feltet og i tillegg kor vidt det er naudsynt med direkte konservering. Det er og gjort overslag over kor mykje tid som trengst per år på førebyggjande konservering etter at samlingane har kome opp på eit tilfredsstillande nivå med tanke på bevaring og sikring.

3.15.1 Restansar

Det er estimert tidsbruk relatert til behova for iverksetjing av førebyggjande tiltak. Det kan til dømes vere snakk om flytting, pakking, omplassering, foreløpig merking, støvtørking, tildekking, lysskjerming og andre førebyggjande tiltak som er med på å betre bevaringsforholda for samlinga i den enkelte eining. Undersøkinga viser at det

Fig. 31. Behovet for konservering er stort, både på det førebyggjande plan og når det gjeld direkte inngrep.

totalt sett er eit estimert behov for vel 155 årsverk innan førebyggjande konservering for å få samlingane ved dei 422 musea/avdelingane opp på eit tilfredsstillande nivå. I tillegg er det vurdert slik at det er restansar på minst 111 årsverk innan direkte konservering. Dette talet kan godt vere noko lågt, då store delar av samlingane anten har vore pakka ned eller har vore uoversiktlege. Overslaget er dermed til ei viss grad basert på stikkprøvar. Det må dessutan understrekast at det her er snakk om akutte behov for tiltak som vil bringe gjenstandane opp på eit tilfredsstillande minimumsnivå som magasinert gjenstand med tilstrekkeleg informasjonsverdi. Det kan vere snakk om tiltak ved aktive insekt- eller soppåtak, naudsynt fjerning av korrosjon, festing av laus måling/dekor eller lause delar. Det er ein føresetnad at dette arbeidet vert utført av kvalifiserte fagpersonar med godkjend konserveringskompetanse. Arbeid for utstillingar,

estetisk framtoning og liknande er ikkje tatt med. Det vil seie at det samla sett er vurdert å vere restansar som krev 266 årsverk. Det må understreka at dette er rein utøvande tid innan fagfeltet og inkluderer ikkje administrasjon, større rapportskriving og fagleg oppgradering, så talet er reelt sett høgare om ein skal tilsetje konserveringspersonale.

3.15.2 Jamleg arbeid innan førebyggjande konservering

Dersom ein tenker seg ein tilfredsstillande bevaringssituasjon for samlingane, både i magasin og utstillingar, vil det vere behov for ein del førebyggjande arbeid i løpet av eit år. Det kan til dømes dreie seg om klimamålingar, kalibrering av måleutstyr, støvtørking og eventuelt anna reinhald som bør utførast av kvalifisert personale, regelmessig kontroll av tilstanden på samlingar og enkeltgjenstandar, pakking og flytting av ømtolige gjenstandar til og frå friluftsmusea før sesongopning og etter sesongslutt, ettersyn/kontroll av åtak frå skadedyr og –insekt, utarbeiding av reinhaldsrutinar, oppfølging av reinhaldarar, omvisarar og andre tilsette.

Undersøkinga viser at det er vurdert å vere behov for vel 25 årsverk til desse arbeidsoppgåvene. Det er då ikkje inkludert administrasjon, fagleg påfyll og eventuelle andre oppgåver som kan verte lagt til denne type stilling. Figur 32 gir eit visuelt bilete av behovet for bevaringsarbeid ved dei undersøkte musea (gjeld både pkt. 3.15.1 og 3.15.2).

3.16 Behov for nytt magasinareal

Det er alt i alt vurdert å vere behov for nesten 62 000 m² nytt magasinareal. Det er då snakk om

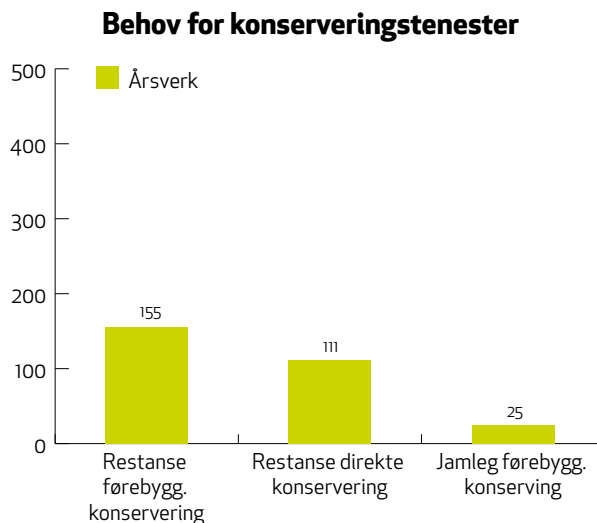

Fig. 32. Behovet for arbeid innan bevaring ved dei undersøkte musea/avdelingane, spm. 2.13.1-3.

dei gjenstandane og fotografia som på synfarings-tidspunktet var å finne i einingar som anten ikkje var eigna til føremålet, der det var vurdert å vere behov for urealistiske investeringar for å skape eit tilfredsstillande magasin eller der eventuelle leige-forhold set ein stoppar for vidare bruk på sikt.

Det varierer i stor grad frå fylke til fylke kor stort behovet for nytt magasinareal er, men snittet vert på rundt 3 100 m² per fylke. Musea under Sametingets forvaltning er òg rekna med. Nokre stader er det tatt i bruk større magasinareal, som er ferdigstilt etter at feltarbeidet vart gjort. Det er likevel berre snakk om i alt 5–6 000 m², altså mindre enn 10 prosent av det nasjonale behovet.

Det er ikkje tatt høgde for eventuell tilvekst til samlingane. Behovet for nye magasinareal vil auke over tid, difor er det viktig at musea set i verk revisjon og verddivurdering av eigne samlingar, slik ein del museum er i gang med.

OPPSUMMERING

og konklusjonar

Undersøkinga viser klart at situasjonen for store delar av museumssamlingane i Noreg er kritikkverdige på mange punkt. Hovudintrykket er at bevaring og dels òg sikring er eit felt som langt på veg er forsømt mange stader. Ved ein del museum har ein gjort omfattande tiltak for å betre forholda for samlingane, men ved mange institusjonar kan ein med fordel auke fokuset på bevaring og sikring av samlingane innanfor eksisterande rammer. Mange tiltak kan gjerast med enkle midlar. Det er likevel ikkje tvil om at det mange stader er behov for større operasjonar og byggeprosjekt for å kome opp på eit bevarings- og sikringsnivå som kan seiast å tilfredsstillе internasjonalt aksepterte tilrådingar for korleis museumssamlingar bør forvaltast.

Å byggje, utstyre og drifte museumsmagasin og lokale for konservering krev store investeringar. Det vil difor vere nyttig å samle desse funksjonane i felleseiningar på fylkes- eller regionplan. Arbeidet med fellesmagasin og felles bevaringstenester bør setjast i verk i dei regionane der dette ikkje allereie er i gang.

Det er vurdert som svært viktig å gjere kompetanse innan førebyggjande og direkte konservering tilgjengeleg på regionalt plan, og å auke kapasiteten fleire stadar. I tillegg bør ein arbeide for å heve kompetansen innan samlingsforvaltning generelt for tilsette ved musea, i form av kurs og workshops. I tillegg kan ein vurdere tiltak som arbeidsgrupper innan samlingsforvaltning på tvers av musea i ein region.

Det har i mange år vore høve til å søkje ABM-utvikling om midlar til sikringstiltak, noko ein ser resultat av mange stader. Ein burde på lik line vurdere å gjere tilgjengeleg midlar for spesielle bevaringstiltak.

Alle institusjonane som er inkludert i denne undersøkinga har fått tilbakemelding om korleis situasjonen ved deira museum er vurdert. Ein bør difor diskutere kor vidt det kan vere hensiktsmessig å gjere eit oppfølgingsprosjekt med ein del stikkprøver etter ei tid, for å sjå om situasjonen har endra seg.

Ein bør òg sjå nærare på kor vidt ein ber institusjonane om tilstrekkeleg tilbakemelding

i museumsstatistikken om aktivitet innan feltet samlingsforvaltning. Arbeidet med forvaltning av samlingane skal vere ein del av den ordinære drifta.

Fig. 33. Døme på magasinerings av skjør tekstil i Fellesmagasinet for musea i Hordaland.

Foto: Bevaringstenestene, Museumssenteret i Hordaland.

VEDLEGG 1

Prosjektansvarlege og rådgjevarar for prosjektet

Ei rekkje personar, alle med bakgrunn innan konservering eller samlingsforvaltning, har vore engasjert for å gjennomføre prosjektet i form av rådgjeving, feltarbeid og rapportering.

Randa Arntzen – Østfold (1999)

Anne Bjørke – Møre og Romsdal, Nordland, Oppland, Sogn og Fjordane og Sør-Trøndelag, samt avsluttande rapport (2006–2008)

Monika Fjæstad – Rogaland, samt delar av Oslo (2007–2008)

Barbara de Haan – Troms, Vestfold og Buskerud (2003–2004)

Espen Hernes – Forarbeid og generell rådgjeving, Norsk museumsutvikling og ABM-utvikling

Tora Synnøve Yli Myre – Generell rådgjeving, ABM-utvikling

Lisa Nilsen – Generell rådgjeving, Norsk museumsutvikling

Winnie Odder – Hedmark, Østfold og delar av Oslo (1999 og 2007)

Tone Olstad – Forarbeid og generell rådgjeving, Norsk museumsutvikling

Tanja Røskar Reed – Akershus, Aust-Agder og Telemark (2000–2003)

Anne Sommer-Larsen – Nord-Trøndelag, samt dei samiske musea (2003–2004)

Solveig Sandvik Schytz – Finnmark, Hordaland og Vest-Agder (2000–2003)

Vigdis Vingelsgaard – Delar av Hedmark (2002)

I tillegg har ei rekkje personar frå dei fleste fylkeskommunane og Sametinget tatt del i planlegging og gjennomføring av feltarbeidet i sine respektive fylke.

Rådgjevarar for arbeidet med database og generering av statistikk:

Bjørn Ahlgren – KnowledgeGroup AS

Erlend Ra – ABM-utvikling

Thor Arne Landsverk – ABM-utvikling

VEDLEGG 2

Statistisk rapport

TILSTANDSREGISTRERING AV MUSEUMSSAMLINGER

Akershus
Aust-Agder
Buskerud
Finnmark
Hedmark
Hordaland
Møre og Romsdal
Nordland
Nord-Trøndelag
Oppland
Oslo
Rogaland

Samiske museer
Sogn og Fjordane
Sør-Trøndelag
Telemark
Tromsø
Vest-Agder
Vestfold
Østfold

Begrepet gjenstander er brukt om alle
materialtyper, se del 2

1 OPPLYSNINGER SOM GJELDER HELE INSTITUSJONEN

1.1 MUSEET

1.1.1 Museets hovedarbeidsområde

Museets hovedarbeidsområde	Kunst- og kunst-industri	Kulturhistorisk	Naturhistorisk	Blandet kultur- og naturhistorisk
Antall museer	25	365	4	28

1.1.2 Museets samling; antall, registrering, registreringsmåte og tilvekst

	Kunst-historiske gjenstander	Kultur-historiske gjenstander	Natur-historiske gjenstander	Fotografier	Video/lydbånd	Arkivalia (hm)
Totalt antall gjenstander	110 771	1861 612	166 664	10025 855	12 090	29 568
Totalt antall tilfredsstillende registrert	115 338	1288 080	108 011	4749 695	15 078	8 081
Totalt antall registrert elektronisk	25 368	650 895	95 239	995 166	11 722	4 721

1.2 LOKALER

1.2.1 Basert på registreringen

Antall enheter definert av undersøkelsen (ref 2.1)	3 702 stk.
Ca størrelse på eksisterende enheter, totalt m ² (ref 2.1)	432 821 m ²
Samlet behov for nye magasiner basert på undersøkelsen, ikke medregnet stipulert tilvekst (ref 2.11)	61 753 m ²

1.2.2 Planer (basert på museets egne vurderinger)

	Antall	Prosent
Museer i dag med konkrete planer for utbedring av magasiner	175	41 %
Museer som ønsker samarbeidsløsninger/fellesmagasiner	260	61 %
Museer som planlegger samarbeidsløsninger/fellesmagasiner	116	27 %

1.2.3 Fjernmagasin (museets vurdering)

	Antall	Prosent
Aksepteres inntil 50 km fra hovedbygg	124	31 %
50 - 100 km hovedbygg	122	31 %
Over 100 km fra hovedbygg	58	14 %
Aksepteres ikke	87	22 %

1.3 RUTINER FOR SAMLINGSANSVAR

Kriterier for vurdering: Svært godt organisert. Fast organisert ansvar og tilsyn med samlingens bevaringstilstand, personale med konseringskompetanse, eller annen samlingsansvarlig, jevnlig oppfølging, inspeksjon og rutiner. Innsikt i systemer, bevissthet om sterke og svake sider ved institusjonens oppbevaring og behov for tiltak.

	Antall	Prosent
Svært bra	4	0 %
Tilfredsstillende	186	44 %
Ikke tilfredsstillende	195	46 %
Dårlig	31	7 %

1.4 INTEGRERING AV BEVARING I INSTITUSJONEN

	Antall	Prosent
Museer med et måldokument eller en strategisk plan som inkluderer forebyggende konservering.	57	13 %
Museer hvor en eller flere ved museet har en arbeidsbeskrivelse der ansvar for forebyggende konservering er inkludert.	116	27 %
Museer hvor en eller flere ved museet har en arbeidsbeskrivelse der et definert ansvar for sikring av samlinga er inkludert.	193	45 %
Museer hvor en eller flere ved museet har en arbeidsbeskrivelse der et definert ansvar ved en katastrofesituasjon; brann, flom og lignende er inkludert.	124	29 %
Museer med en plan for utvidelse, eller tilstrekkelig areal for magasinering av tilvekst de kommende 5 årene.	154	36 %

1.5 BEVARINGSPLANER

En plan betyr i denne sammenheng et dokument som fungerer som retningslinje for museets virksomhet innenfor angitt området. Planen er godkjent av ledelsen ved museet/styret.

Museer med følgende planer:	Antall	Prosent
Samlingsstrategi; en plan for innsamling og en prioritering av samlingen.	118	27 %
Bevaringsplan; en plan for samlingene som inkluderer: Vurdering av status, vurdering av nødvendige tiltak, klargjøring av ansvar og rutiner for behandling av samlingen: Magasinerings, utstilling, sesongslutt og rutiner for sesongåpning.	80	18 %
Sikringsplan; en plan for sikring av samlingene i forhold til brann og tyveri (planlagt/impuls): Vurdering av status, vurdering av nødvendige tiltak, klargjøring av rutiner og ansvar.	181	42 %
Redningsplan; vurdering av beredskap, evakuering, håndtering, transport, destinasjon og ansvar/organisering av samlingen ved krise forårsaket av ytre, ikke planlagte omstendigheter (krise i krig eller fredstid; brann, flom/større lekkasjer, annen naturskade er vurdert.	45	10 %
Plan for utlån og innlån av gjenstander; rutiner og vurdering av ansvarsforhold; flytting, anbefalt transport, pakking, håndtering, oppbevaringsforhold, klargjøring av ansvar og rutiner.	135	31 %
Forvaltnings-, drifts- og vedlikeholdsplan; vurdering av behov og kostnad for vedlikeholdstiltak for bygningene, oversikt over ansvar og rutiner for vedlikehold og drift, oppsatt tidsplan for kontinuerlig vedlikehold/drift.	188	44 %

1.6 KONSERVERINGSTJENESTER

1.6.1 Museumssamlinger

	Antall	Prosent
Personale med konserveringskompetanse/eget atelier	17	4 %
Tilgang til konserveringstjenester	94	22 %
Sporadisk bruk av tjenester	117	27 %
Ingen konserveringstjenester	191	45 %

1.6.2 Fotografi

	Antall	Prosent
Personale med konserveringskompetanse/eget atelier	9	2 %
Tilgang til konserveringstjenester	35	8 %
Sporadisk bruk av tjenester	80	18 %
Ingen konserveringstjenester	293	69 %

1.7 OPPBEVARINGSFORHOLD VED MUSEET

1.7.1 Forurensing

	Antall	Prosent
Museer som ligger i et område med menneskeskapt/industriell forurensing (gasser/partikler)	59	13 %
Museer som ligger tett til dyrka mark der årlig gjødselspredning er et problem	33	7 %
Museer som ligger nær havet med risiko for at samlingen kan være utsatt for klorider	107	25 %

1.7.2 Kunnskap og utstyr for registrering

Museer som gjør bruk av kompetanse og utstyr for registrering av:	Antall	Prosent
Relativ luftfuktighet, temperatur	200	47 %
Lys	90	21 %
Partikler i lufta	6	1 %
Gasser	3	0 %
Skadedyr	85	20 %

1.7.3 Tiltak mot skadedyr

	Antall	Prosent
Museer som har rutiner for observasjon/kontroll av angrep fra skadedyr/insekter.	150	35 %
Museer som gjør systematisk nytte av utstyr og kompetanse for eliminering av skadedyr/insekter ved inntak av nye gjenstander og innlån/tilbakelevering av innlån, for eksempel anlegg for nedfrysing.	84	19 %

1.8 BRANNVESEN

1.8.2 Type brannvesen

	Antall	Prosent
Nærmeste utrykningsenhet er heltids brannvesen	208	49 %
Nærmeste utrykningsenhet er deltid brannvesen	211	50 %

1.8.2 Reaksjonstid

	Antall	Prosent
0-10 minutter	190	45 %
11-20 minutter	160	37 %
Mer enn 20 minutter	69	16 %

2 OPPLYSNINGER SOM GJELDER ENHETENE

2.1 ENHETEN

Utstilling		Magasin	
Areal:	269 562 m ₂	Areal:	163 259 m ²
Prosent areal:	62,3 %	Prosent areal:	37,7 %
Antall gjenstander:	689 618 stk.	Antall gjenstander:	11516 942 stk.
Prosent gjenstander:	5,6 %	Prosent gjenstander:	94,4 %

Enhetstype	Plassering	Verneverdig	Fredet	Sum Areal	Antall gjenstander
Magasin	Kjeller/under bakkenivå	Ja	Ja	10	133
Magasin	Kjeller/under bakkenivå	Ja	Nei	7237	555788
Magasin	Kjeller/under bakkenivå	Nei	Ja	2363	1303291
Magasin	Kjeller/under bakkenivå	Nei	Nei	25618	5427673
Magasin	Loft	Ja	Ja	140	79
Magasin	Loft	Ja	Nei	13903	154559
Magasin	Loft	Nei	Ja	6012	136627
Magasin	Loft	Nei	Nei	8806	287596
Magasin	Øvrig	Ja	Nei	46566	2011994
Magasin	Øvrig	Nei	Ja	15981	69742
Magasin	Øvrig	Nei	Nei	36493	1554210
Utstilling	Kjeller/under bakkenivå	Ja	Nei	7578	11419
Utstilling	Kjeller/under bakkenivå	Nei	Ja	1947	3751
Utstilling	Kjeller/under bakkenivå	Nei	Nei	4716	18549
Utstilling	Loft	Ja	Nei	5671	14347
Utstilling	Loft	Nei	Ja	1149	2795
Utstilling	Loft	Nei	Nei	1906	2798
Utstilling	Øvrig	Ja	Ja	452	656
Utstilling	Øvrig	Ja	Nei	132009	383759
Utstilling	Øvrig	Nei	Ja	38249	104776
Utstilling	Øvrig	Nei	Nei	75814	146405

2.1.1 Enhetens plassering i bygningen

	Areal	Gjenstander
Loft	8,7 %	4,9 %
Kjeller/under bakkenivå	11,4 %	60,0 %
Øvrig	79,8 %	35,0 %

2.1.2 Hovedmateriale i bygningen/bygningskallet rundt magasinet/utstillingen

	Areal	Gjenstander
Tre	54,5 %	13,7 %
Mur (hele bygningen)	35,6 %	68,4 %
Mur/steinkjeller i bygning av tre	8,6 %	17,2 %

2.1.3 Bygningens isolasjonsevne og vedlikeholdsstatus

	Areal	Gjenstander
Bygningens isolasjonsevne er vurdert som akseptabel i forhold til samlingen/formålet	73,8 %	94,6 %
Vedlikeholdet av bygningen er av en standard som ikke skaper problemer for samlingen.	85,3 %	94,1 %

2.1.4 Bygningens vernestatus

	Areal	Gjenstander
Bygningen er fredet	15,3 %	13,3 %
Bygningen er vurdert som verneverdig	49,4 %	25,7 %

2.1.5 Innlagt elektrisitet i bygning

	Areal	Gjenstander
Innlagt elektrisitet	81,5 %	96,6 %
Elektrisitet kun for alarm	5,1 %	0,3 %
Ingen elektrisitet	12,9 %	2,9 %

2.1.6 Tilstand elektrisk anlegg i enhet

Kriterier for vurdering: Elektrisk anlegg er oppdatert eller nytt, er nylig godkjent av elektriker, jevnlig ettersyn, er uten synlige skader og er ikke en risikofaktor på grunn av tilstand (skjønnsmessig, ikke en autorisert vurdering)

	Areal	Gjenstander
Svært bra	9,3 %	3,3 %
Tilfredsstillende	69,6 %	91,1 %
Ikke tilfredsstillende	6,9 %	2,4 %
Dårlig	0,6 %	0,1 %

2.2 SAMLINGEN. KATEGORI OG ANTALL GJENSTANDER PER ENHET (se 1.1.2)

2.3 VERDISSETTING AV SAMLINGEN I ENHETEN

Vurderingene gjøres av museets personale, i samarbeid med de som utfører undersøkelsen. Vurdering av samlingens «verdi» for museet i et kultur/naturhistorisk perspektiv, gjelder i forhold til museets egne samlinger og ikke i nasjonal målestokk. Vurderingen er en samlet vurdering for den magasinerte samlingen som helhet verdissettingen kan derfor ikke ukritisk overføres til enkeltgjenstander innen samlingen. Ved en uensartet samling vil den dominerende kategorien styre kategoriseringen. Vurderingen gjelder innenfor museets samling, ikke på regional eller nasjonal basis.

	Gjenstander
Svært viktig samling	67,8 %
Viktig samling, høy prioritet	28,5 %
Lavere prioritert samling	2,2 %
Ikke prioritert samling	0,5 %
Ingen vurdering	0,8 %

2.4 KLIMA

Dagens situasjon (vurdert av registrator i samarbeid med museet). Klimamåling med instrumenter bør gjennomføres som tillegg til visuell observasjon.
(se 1.1.2)

2.4.1 Relativ fuktighet (RF) og temperatur (T), generell vurdering

Kriterier for vurdering: Tilfredsstillende bygning, klimaregulering og kontroll er relatert til oppbevart materiale (gjelder også for eksempel for bruk av kjølelager). God luftsirkulasjon, ingen «lommer» lokalt. Akseptable RF-fluktuasjoner innenfor oppsatte yttergrenser. Klima er tilpasset en sammensatt samling, eller samlingen er splittet opp i tilpassede klimasoner.

	Areal	Gjenstander
Svært bra	2,1 %	1,7 %
Tilfredsstillende	45,0 %	59,5 %
Ikke tilfredsstillende	39,4 %	34,0 %
Dårlig	13,2 %	4,2 %

2.4.2 RF og T, kontroll

Beskrivende, ingen gradering av god – dårlig

Enheter som:	Areal	Gjenstander
Har sentralt anlegg for luftbehandling med regulering av temperatur og RF	6,6 %	31,2 %
Gjør bruk av avfukter	5,6 %	24,7 %
Gjør bruk av befukter	3,3 %	1,0 %
Varmes opp indirekte	7,1 %	10,2 %
Varmes opp direkte	32,2 %	60,9 %
Hvis ja på direkte oppvarming:		
Hygrostat	1,3 %	0,2 %
Termostat	21,7 %	49,3 %
Manuelt	10,8 %	11,9 %

2.4.3 RF og T, registrering

	Areal	Gjenstander
Svært bra	5,6 %	5,7 %
Tilfredsstillende	8,3 %	43,0 %
Ikke tilfredsstillende	13,6 %	18,2 %
Dårlig	72,1 %	33,0 %

2.5 LYS

2.5.1 Lys, generell vurdering

Kriterier for vurdering: Lysforholdene er tilpasset bevaringskrav og museets rutiner for bruk. Lys i magasin er seksjonert, det er tidsbryter på lyset, og det er fravær av eller bevisst kontroll med dagslys, gjennomtenkt bruk av belysning (type, plassering), lys som varmekilde er plassert utenfor montre, i tilstrekkelig avstand fra gjenstander. UV og lux-mengde, målt verdi eller luxtimer/år, ligger innenfor aksepterte grenser.

	Areal	Gjenstander
Svært bra	7,4 %	5,0 %
Tilfredsstillende	60,4 %	88,7 %
Ikke tilfredsstillende	22,0 %	3,6 %
Dårlig	10,1 %	2,7 %

2.5.2 Lys, registrering av UV og lux

	Areal	Gjenstander
Svært bra	0,1%	0,2%
Tilfredsstillende	5,0%	3,0%
Ikke tilfredsstillende	3,8%	8,7%
Dårlig	90,4%	88,0%

2.6 SKADEDYR, BIOLOGISKE ANGREP

2.6.1 Mus, fugler

	Areal	Gjenstander
Fulger/Fugleeksremitter	16,3%	1,1%
Mus eller andre gnagere	21,7%	4,2%

2.6.2 Mugg, sopp, skadeinsekter

Ved angrep av mugg, sopp eller aktive angrep av skadeinsekter:

	Areal	Gjenstander
Større deler av samlingen infisert/angrepet	0,9%	0,1%
Halvparten av samlingen infisert/angrepet	0,7%	0,1%
Enkelte tilfeller av angrep på samlingen	11,5%	2,2%
Angrep på bygnings skall, ikke på samling	6,9%	0,9%
Ikke angrep på skall eller samling	79,2%	96,2%

2.7 ORDEN, RUTINER, TILRETTELEGGING, FYSISKE OMGIVELSER

2.7.1 Tiltak mot vannskade

Kriterier for vurdering: Forholdene er tilrettelagt slik at risikoen for vannskade er minimal; ingen risiko for flom; ingen rørføring gjennom magasin; tak, gulv og vegger er tette; ingen fare for kondensvann; ingen lagring i direkte berøring mot glass/metall; lagring i forsvarlig avstand til gulv, eventuell sluk er plassert slik at vann som kommer opp ikke skader samlingen; gjennomtenkt plassering av eventuell brannslange; ingen servant/utslagsvask i umiddelbar nærhet til samlingen.

	Areal	Gjenstander
Svært bra	5,1 %	2,6 %
Tilfredsstillende	70,8 %	68,6 %
Ikke tilfredsstillende	19,5 %	25,1 %
Dårlig	4,5 %	3,7 %

2.7.2 Renhold

Kriterier for vurdering: Samlingen er uten støv/skitt/pollen, og det er ikke observert synlige skader på samlingen som kan relateres til uegnede renholdsrutiner. Rengjøring gjennomføres med tilfredsstillende metoder.

	Areal	Gjenstander
Svært bra	5,9 %	3,5 %
Tilfredsstillende	55,8 %	77,1 %
Ikke tilfredsstillende	21,3 %	16,5 %
Dårlig	16,8 %	2,9 %

2.7.3 Tilgjengelighet, gjenfinning og adgangsforhold (kun magasin)

Kriterier for vurdering: Status for oversikt og tilgjengelighet i magasin. Adkomst til lokalet er uproblematisk; størrelsen på oppbevarte gjenstander er tilpasset utganger og areal mellom reoler; det er lett å ta gjenstander ut og inn og det kan gjøres uten forflytning av andre gjenstander; forflytning skjer generelt med minimal skaderisiko; det er tilrettelagt for raskest mulig evakuering.

	Areal	Gjenstander
Svært bra	2,0 %	4,1 %
Tilfredsstillende	28,0 %	69,6 %
Ikke tilfredsstillende	37,8 %	19,0 %
Dårlig	31,0 %	7,2 %

2.7.4 Nærmeste omgivelser

Kriterier for vurdering: Bruk av anbefalt materialbruk og oppbevaringssystem i forhold til samlingen; innredning, hyller, esker, pakkematerialer, tildekking av reoler/gjenstander, materialbruk i montre, opphenging.

	Areal	Gjenstander
Svært bra	2,6 %	2,0 %
Tilfredsstillende	60,9 %	38,7 %
Ikke tilfredsstillende	24,7 %	55,1 %
Dårlig	11,4 %	4,2 %

2.8 BRANNSIKRING

2.8.1 Brann - forebygging

Kriterier for vurdering: Svært god utbygging av forebyggende tiltak; rutiner, røykeforbud, organisering, informasjon, sikringsplan, oppbevaring av ildsfarlig materiale, bruk av ovner, tidsbrytere, elektrisk anlegg, lynvern.

	Areal	Gjenstander
Svært bra	9,2 %	4,2 %
Tilfredsstillende	57,3 %	84,6 %
Ikke tilfredsstillende	26,4 %	8,6 %
Dårlig	6,7 %	2,6 %

2.8.2 Brannvarsling

Kriterier for vurdering: Dekning av moderne, automatiske brannalarmanlegg (røykedetektorer, ione- eller optiske, tidligdeteksjon/aspirasjon vil være enda bedre). Terminering og rutiner (hvem reagerer hvordan og hvor raskt etter alarm). Brannmeldere i område (inne/ute).

	Areal	Gjenstander
Svært bra	30,9 %	14,7 %
Tilfredsstillende	32,5 %	65,6 %
Ikke tilfredsstillende	4,5 %	2,2 %
Dårlig	32,0 %	17,5 %

2.8.3 Brannslukking, lokal tilrettelegging

Kriterier for vurdering: Lett tilgjengelighet, gode slokkemuligheter; tilstrekkelig med slukkevann og/eller håndapparater og/eller sprinkling (hvis nødvendig).

	Areal	Gjenstander
Svært bra	15,1 %	5,2 %
Tilfredsstillende	40,8 %	67,9 %
Ikke tilfredsstillende	24,4 %	18,4 %
Dårlig	19,4 %	8,5 %

2.8.4 Type slokkesystem, i og omkring enheten

	Areal	Gjenstander
Automatisk slokkeanlegg/sprinkler.	12,2 %	5,5 %
Helårs vannslanger innendørs som fungerer for enheten.	28,2 %	33,9 %
Helårs vannslanger utendørs som fungerer for enheten.	6,2 %	0,6 %
Håndslukkere i eller i umiddelbar nærhet av enheten.	67,0 %	79,4 %

2.9 TYVERISIKRING

2.9.1 Tyveri - skallsikring

Kriterier for vurdering: Bygning/magasin solid og godt gjennomtenkt i forhold til innbrudd (vegger, tak, vinduer/glass). Eventuelt supplert med internTV/videoovervåkning og bruk av vakt (vurderes i forhold til den enkelte institusjon og samling).

	Areal	Gjenstander
Svært bra	9,6 %	37,3 %
Tilfredsstillende	65,0 %	57,7 %
Ikke tilfredsstillende	21,3 %	4,6 %
Dårlig	3,7 %	0,5 %

2.9.2 Tyverialarm

Kriterier for vurdering: Dekning av moderne tyverialarm (bevegelsesdetektorer, glassalarmer); terminering og rutiner (hvem reagerer hvordan og hvor raskt etter alarm).

	Areal	Gjenstander
Svært bra	19,3 %	8,6 %
Tilfredsstillende	32,5 %	62,6 %
Ikke tilfredsstillende	5,7 %	9,4 %
Dårlig	42,4 %	19,4 %

2.9.3 Tyveri – adgangskontroll

Kriterier for vurdering: Enheten (bygning/magasin) godt gjennomtenkt i forhold til adgangskontroll og organisering av brukere; låser; oversikt over utleverte nøkler (ikke «kopierbare»), adgangskort, føring av brukerdagbok

	Areal	Gjenstander
Svært bra	10,7 %	5,4 %
Tilfredsstillende	66,4 %	82,5 %
Ikke tilfredsstillende	17,6 %	11,5 %
Dårlig	4,9 %	0,6 %

2.9.4 Tyveri – sikring av gjenstander (kun utstilling)

Kriterier for vurdering: Avskjerming fysisk/alarm; gjenstander sikret til underlag fysisk/alarm; bruk av monter; kontroll av publikumsbagasje; fotografi for kontroll etter besøk, begrenset størrelse på grupper; bruk av vakter.

	Areal	Gjenstander
Svært bra	3,6 %	3,2 %
Tilfredsstillende	59,4 %	45,0 %
Ikke tilfredsstillende	29,3 %	39,4 %
Dårlig	7,3 %	12,3 %

2.10 TOTALVURDERING AV MAGASIN

	Areal	Gjenstander
Svært bra	1,6 %	2,8 %
Tilfredsstillende	28,5 %	59,3 %
Ikke tilfredsstillende	30,8 %	30,5 %
Dårlig	37,9 %	7,1 %

2.11 BEHOV FOR NYTT MAGASINAREAL

(se 1.2.1)

2.12 SAMLINGEN I ENHETEN, TILSTAND

Kriterier for vurdering: Samlingens tilstand i forhold til skader og behov for konserveringstiltak, tilstand sett i forhold til støv- og smuss på overflatene, plassering og organisering, og muligheten for langtidsoppbevaring slik samlingen er nå.

	Areal	Gjenstander
Svært bra	2,9%	1,4%
Tilfredsstillende	55,2%	43,9%
Ikke tilfredsstillende	31,6%	51,5%
Dårlig	9,6%	3,1%

2.13 RESTANSER FOREBYGGENDE KONSERVERING OG KONSERVERINGSTILTAK

2.13.1 Restanser forebyggende konservering

Arbeidsmengde for tilrettelegging og tiltak for å bedre oppbevaringsforholdene for samlingen (enten ved bedring av forhold på stedet, eller nødvendig flytting).

Følgende type operasjoner kan beregnes med hensyn til tidsbruk: Flytting (også midlertidig), ned/ opppakking, intern omplassering, foreløpig merking, støvtørring, tildekking av gjenstander i eksisterende magasin, endre lysforholdene ved montering av rullegardin/annen lysblending/annen lyssetting, montering av sluse. Registrering og direkte konservering skal ikke ligge inne i dette anslaget. Når det gjelder nye magasiner skal ikke tilrettelegging av selve enheten (byggearbeider), montering av hyller og/eller stativer for oppbevaring ligge inne. Sikring er en del av byggearbeidene og skal ikke ligge inne i vurderingen. Materialkostnader vil ikke fremkomme, det beregnes kun arbeidstid.

Beskrivelse av gjenstander og samling	Vurdering av tidsbruk	Beregnet antall gjenstander	Timer
Små gjenstander, kan håndteres i grupper på brett eller i esker	5-15 minutter per gjenstand		
Middels størrelse, én gjenstand håndtert av én person	15-30 min per gjenstand		
Store gjenstander, én gjenstand håndteres av to eller flere personer	30-60 minutter per gjenstand		
Restanser forebyggende konservering, tiltak og tilrettelegging, totalt antall timer:			262 731
Antall årsverk (ett årsverk 1 700 timer)			154,5

2.13.2 Restanser konserveringstiltak

Arbeidsmengde/tidsbruk for å dekke samlingens akutte behov for direkte konservering. Det vil her vanligvis kun være en del av samlingen i enheten/lokalet som trenger direkte konservering. Med direkte konservering menes behandling/inngrep for å stoppe forfall og forsinke nedbrytende prosesser. Tiltak begrenses til nødvendig arbeid for å bringe gjenstanden opp til et tilfredsstillende minimumsnivå som magasinert gjenstand med tilstrekkelig informasjonsverdi. Arbeid for utstillinger o.l. skal ikke tas med.

Tiltak kan være: Nødvendig nedfrysing av gjenstander, behandling og fjerning av mugg- og soppangrep, nødvendig fjerning av korrosjon, festing av løs maling, festing av fliser og lignende.

Arbeidet må utføres av personale med godkjent konserveringskompetanse. Dokumentasjon av behandlinger, foto og nødvendig rapport skal ligge inne som en del av tidsforbruket.

Konserveringsbehov	Antall som trenger direkte konservering	Antall timer pr gjenstand	Timer
Enklere konservering		x 5 timer	
Mer omfattende konservering		x 10 timer	
Tidkrevende konservering		x 20 timer	
Spesielle tilfeller		Mer enn 20 timer	
Restanser direkte, akutt konservering, totalt antall timer:			189 430
Antall årsverk (ett årsverk 1 700 timer)			111,4
Samlet restanse forebyggende tiltak og akutte direkte konserveringstiltak for denne samlingen (timetall 2.13.1. + timetall 2.13.2) Totalt antall timer:			452 161
Antall årsverk (ett årsverk 1 700 timer)			266,0

2.13.3 Forebyggende konservering, løpende arbeid

Kriterier for vurdering: Arbeid etter at samlingen er brakt opp på et tilfredsstillende nivå.

Med forebyggende konservering menes her:

- Rutinemessig renhold av lokalene som ikke utføres av rengjøringspersonale; dvs kontroll/vask av tildekkingsstiler, støvtørring på hyller, evt. av ikke tildekkede gjenstander.
- Regelmessige punktkontroller av gjenstandenes tilstand.
- Regelmessig vedlikehold av klimamåleutstyr som gjøres av konserveringspersonell.
- Regelmessig kontroll av utstyr for klimaregulering (eks befukter/avfukter), som gjøres av konserveringspersonell (reparasjoner og omfattende kontroller forutsettes utført av leverandør og regnes ikke inn).
- Kontroll av skadedyr.
- Eventuell innsamling og oppfølging av måledata.

Tidsvurderingen tar utgangspunkt i at det beregnes 142 timer, ett månedsverk per år for 500 kvm areal (gir 3,5 kvm areal/time). Stipulert tid er ment som rettleiding. Dersom samlingen er slik at rettleidingstallet vil gi et totalresultat som vurderes som helt feil, må sunn fornuft brukes i vurderingen.

Forebyggende konservering, løpende arbeid, antall timer per år:	41 851
Antall årsverk (ett årsverk 1700 timer)	24,6

Kommentar: Løpende arbeid for direkte konserveringstiltak beregnes ikke. Dette vil innebære mange ulike vurderinger som ikke dekkes inn av denne undersøkelsen, for eksempel bruk av gjenstanden i utstillinger og hva dette vil innebære for konservering ut fra estetiske hensyn.

VEDLEGG 3:

Feltskjema, del 1 og 2

TILSTANDSVURDERING AV MUSEUMSSAMLINGER

ABM-utvikling

Feltskjema, del 1 og 2

Tillates brukt kun etter avtale med ABM-utvikling

1 OPPLYSNINGER SOM GJELDER HELE INSTITUSJONEN

1.1 MUSEET

NB! Felt merket med * trengs ikke fylles ut av museet/avdelingen dersom opplysningene er vanskelige å finne.

Institusjonens offisielle navn			Identitetsnummer for SSB (7 siffer) *
Fylke	Kommune		
Adresse			
E-post adresse			
Telefonnummer		Faksnummer	
Daglig leder		Styreleder	
Befaringsdato, ABM -utvikling	*	Representant, ABM-utvikling	*

1.1.1 Museets hovedarbeidsområde

Museets hovedarbeidsområde	Kunst- og kunst-industri	Kulturhistorisk	Naturhistorisk	Blandet kultur- og naturhistorisk
Sett kryss				

1.1.2 Museets samling; antall, registrering, registreringsmåte og tilvekst

	Kunst-historiske gjenstander	Kultur-historiske gjenstander	Naturhistoriske gjenstander	Fotografier	Video/lydbånd	Arkivalia (hyllemeter)
Totalt antall gjenstander						
Totalt antall tilfredsstillende registrert						
Totalt antall registrert elektronisk						

1.2 LOKALER

1.2.1 Areal (autosum i Access) - besvares ikke av museet

1.2.2 Planer (basert på museets egne vurderinger)

(fyll ut med ja eller nei for hvert spørsmål)	Ja	Nei
Har museet i dag konkrete planer for utbedring av magasiner?		
Ønsker museet samarbeidsløsninger/fellesmagasiner?		
Planlegger museet samarbeidsløsninger/fellesmagasiner?		
Kommentar:		

1.2.3 Fjernmagasin (museets vurdering)

(sett kryss i aktuell rubrikk, kun ett kryss)	
Tilfredsstillende magasiner aksepteres inntil 50 km fra hovedbygg	
50 - 100 km fra hovedbygg	
over 100 km fra hovedbygg	
Fjernmagasin aksepteres ikke	
Kommentar:	

1.3 RUTINER FOR SAMLINGSANSVAR

Kriterier for vurdering: Svært godt organisert. Fast organisert ansvar og tilsyn med samlingens bevaringstilstand, personale med konserveringskompetanse eller annen samlingsansvarlig, jevnlig oppfølging, inspeksjon og rutiner. Innsikt i systemer, bevissthet om sterke og svake sider ved institusjonens oppbevaring og behov for tiltak.

Spørsmålet kan besvares i dialog med representanten fra ABM-utvikling.

1	Svært bra
2	Tilfredsstillende
3	Ikke tilfredsstillende
4	Dårlig
Kommentar:	

1.4 INTEGRERING AV BEVARING I INSTITUSJONEN

(fyll ut med ja eller nei for hvert spørsmål)	Ja	Nei
Har museet et måldokument eller en strategisk plan som inkluderer forebyggende konservering?		
Har en eller flere ved museet en arbeidsbeskrivelse hvor ansvar for forebyggende konservering er inkludert?		
Har en eller flere ved museet en arbeidsbeskrivelse hvor et definert ansvar for sikring av samlingen er inkludert?		
Har en eller flere ved museet en jobbeskrivelse hvor et definert ansvar ved en katastrofesituasjon; brann, flom og lignende er inkludert?		
Har museet en plan for utvidelse, eller tilstrekkelig areal for magasinerings av tilvekst de kommende 5 årene?		
Kommentar:		

1.5 BEVARINGSPLANER

En plan betyr i denne sammenheng et dokument som fungerer som retningslinje for museets virksomhet innenfor angitt området. Planen er godkjent av ledelsen ved museet/styret.

Spørsmålene kan besvares i dialog med representanten fra ABM-utvikling.

Har museet følgende planer: (fyll ut med ja eller nei for hvert spørsmål)	Ja	Nei
Samlingsstrategi , en plan for innsamling og en prioritering av samlingen.		
Bevaringsplan , en plan for samlingene som inkluderer: Vurdering av status, vurdering av nødvendige tiltak, klargjøring av ansvar og rutiner for behandling av samlingen: Magasinering, utstilling, sesongslutt og rutiner for sesongåpning.		
Sikringsplan , en plan for sikring av samlingene i forhold til brann og tyveri (planlagt/impuls): Vurdering av status, vurdering av nødvendige tiltak, klargjøring av rutiner og ansvar.		
Redningsplan , vurdering av beredskap, evakuering, håndtering, transport, destinasjon og ansvar/organisering av samlingen ved krise forårsaket av ytre, ikke planlagte omstendigheter (krise i krig eller fredstid; brann, flom/større lekkasjer, annen naturskade er vurdert).		
Plan for utlån og innlån av gjenstander ; rutiner og vurdering av ansvarsforhold; flytting, anbefalt transport, pakking, håndtering, oppbevaringsforhold, klargjøring av ansvar og rutiner.		
Forvaltnings-, drifts- og vedlikeholdsplan (FDV) ; vurdering av behov og kostnad for vedlikeholdstiltak for bygningene, oversikt over ansvar og rutiner for vedlikehold og drift, oppsatt tidsplan for kontinuerlig vedlikehold/drift.		
Kommentar:		

1.6 KONSERVERINGSTJENESTER

1.6.1 Museumssamlinger

(sett kryss i aktuell rubrikk, kun ett kryss)	
Museet har utdannet konserveringspersonale/eget atelier for bevaring av museumssamlinger	
Museet har permanent tilgang til konserveringstjenester, men ikke eget konserveringspersonale	
Museet bruker sporadiske konserveringstjenester/konsulent	
Benytter ingen konserveringstjenester	
Kommentar:	

1.6.2 Fotografi

(sett kryss i aktuell rubrikk, kun ett kryss)	
Museet har utdannet konserveringspersonale/eget atelier for bevaring av fotosamlinger	
Museet har permanent tilgang til fotokonserveringstjenester, men ikke eget konserveringspersonale	
Museet bruker sporadiske fotokonserveringstjenester/konsulent	
Benytter ingen fotokonserveringstjenester	
Kommentar:	

1.7 OPPBEVARINGSFORHOLD VED MUSEET

1.7.1 Forurensing

Spørsmålet besvares av ABM-utvikling sin representant.

(fyll ut med ja eller nei for hvert spørsmål)	Ja	Nei
Ligger museet i et område med menneskeskapt/industriell forurensing (gasser/partikler)?		
Ligger museet tett til dyrka mark der årlig gjødselspredning er et problem?		
Ligger museet nær havet med risiko for at samlingen kan være utsatt for klorider (salter)?		
Kommentar:		

1.7.2 Kunnskap og utstyr for registrering

Spørsmålet besvares av ABM-utviklings representant.

(fyll ut med ja eller nei for hvert spørsmål)	Ja	Nei
Gjør museet bruk av kompetanse og utstyr for registrering av:		
Relativ luftfuktighet, temperatur?		
Lys?		
Partikler i lufta?		
Gasser?		
Skadedyr?		
Kommentar:		

1.7.3 Tiltak mot skadedyr

(fyll ut med ja eller nei for hvert spørsmål)	Ja	Nei
Har museet rutiner for regelmessig (minst to ganger i året) observasjon/kontroll av angrep fra skadedyr/insekter?		
Gjør museet systematisk nytte av utstyr og kompetanse for eliminering av skadedyr/insekter ved inntak av nye gjenstander og innlån/tilbakelevering av innlån, for eksempel anlegg for nedfrysing?		
Kommentar:		

1.8. BRANNVESEN

1.8.1. Type brannvesen

(sett kryss i aktuell rubrikk, kun ett kryss)	
Nærmeste utrykningsenhet er heltids brannvesen (kasernert)	
Nærmeste utrykningsenhet er deltids brannvesen	
Kommentar:	

1.8.2. Reaksjonstid

(sett kryss i aktuell rubrikk, kun ett kryss)	
Tid fra brann er varslet til slokning er påbegynt: 0 - 10 minutter	
Tid fra brann er varslet til slokning er påbegynt: 11 - 20 minutter	
Tid fra brann er varslet til slokning er påbegynt: Mer enn 20 minutter	
Kommentar:	

2 OPPLYSNINGER SOM GJELDER DEN ENKELTE ENHET

2.1 ENHETEN

Institusjonens/avdelingens offisielle navn		Utfylt dato
Navn på bygning		
Bygningsnr	Enhetsnummer (nr/totalt antall enheter på museet)	Totalt areal enhet, m ²
Utstilling ☐ eller magasin ☐		
Kommentar:		

2.1.1 Enhetens plassering i bygningen

(sett kryss i aktuell rubrikk, kun ett kryss)	
Loft	
Kjeller/enheten ligger helt eller delvis under bakkenivå (1/3 eller mer)	
Øvrig/midtre del	
Kommentar:	

2.1.2 Hovedmateriale i bygningen/bygningskallet rundt magasinet/utstillingen

(sett kryss i aktuell rubrikk, kun ett kryss)	
Tre	
Mur (hele bygningen)	
Mur/steinkjeller i bygning av tre	
Kommentar:	

2.1.3 Bygningens isolasjonsevne og vedlikeholdsstatus

(fyll ut med ja eller nei for hvert spørsmål)	Ja	Nei
Er bygningens isolasjonsevne vurdert som akseptabel i forhold til samlingen/formålet?		
Er vedlikeholdet av bygningen av en standard som ikke skaper problemer for samlingen?		
Kommentar:		

2.1.4 Bygningens vernestatus

(fyll ut med ja eller nei for hvert spørsmål)	Ja	Nei
Er bygningen fredet?		
Er bygningen vurdert som verneverdig?		
Kommentar:		

2.1.5 Innlagt elektrisitet i bygning

(sett kryss i aktuell rubrikk, kun ett kryss)	
Innlagt elektrisitet for generell bruk i bygningen	
Elektrisitet lagt inn kun for alarmsystemer	
Ingen elektrisitet i bygningen	
Kommentar:	

2.1.6 Tilstand elektrisk anlegg i enhet

Kriterier for vurdering: Elektrisk anlegg er oppdatert eller nytt, er nylig godkjent av elektriker, jevnlig ettersyn, er uten synlige skader og er ikke en risikofaktor på grunn av tilstand (skjønnsmessig, ikke en autorisert vurdering)

(sett en sirkel rundt det tallet som samsvarer med vurderingen, kun én verdikategori)	
1	Svært bra
2	Tilfredsstillende
3	Ikke tilfredsstillende
4	Dårlig
Kommentar:	

2.2 SAMLINGEN. KATEGORI OG ANTALL GJENSTANDER PER ENHET

Totalt antall <i>kunsthistoriske gjenstander</i> (kunst og/eller kunsthåndverk/designprodukter)	
Totalt antall <i>kulturhistoriske gjenstander</i> (husgeråd, håndverk, landbruk, sjøfart/kystkultur) teknikk, industri, bergverk, etnografisk materiale, arkeologi)	
Totalt antall <i>naturhistoriske gjenstander</i> (geologi, zoologi, botanikk)	
Totalt antall <i>fotografier</i>	
Totalt antall <i>videoer/lydbånd</i>	
Totalt antall <i>hyllemeter arkiv</i> (historiske arkiv som museumsgjenstand)	
Kommentar:	

2.3 VERDISETTING AV SAMLINGEN I ENHETEN

Vurderingene gjøres av museets personale, i samarbeid med de som utfører undersøkelsen.

Vurdering av samlingens «verdi» for museet i et kultur/naturhistorisk perspektiv, gjelder i forhold til museets egne samlinger og ikke i nasjonal målestokk. Vurderingen er en samlet vurdering for den magasinerte samlingen som helhet. Verdisettingen kan derfor ikke ukritisk overføres til enkeltgjenstander innen samlingen. Ved en uensartet samling vil den dominerende kategorien styre kategoriseringen. Vurderingen gjelder innenfor museets samling, ikke på regional eller nasjonal basis.

Verdikategorier

(sett kryss i aktuell rubrikk, kun ett kryss)	
Svært viktig samling Enkeltgjenstander som er unike og uerstattelige for museet, gjenstander som er sentrale for museets egenart og identitet. Svært omsettelige gjenstander. Bevaringsperspektiv lengst mulig.	
Viktig samling, høyt prioritert. Sentrale gjenstander for museet, skal bevares som en del av samlingen. Aktuelle utstillingsgjenstander for museet. Langt bevaringsperspektiv.	
Lavere prioritert samling Interessante gjenstander i en sammenheng, men ikke sentrale. Skal i utgangspunktet beholdes ved museet, men kan i større grad enn kategori 1 og 2 benyttes, forbrukes, utveksles, deponeres. I liten grad interessante som utstillingsgjenstander ved museet, typisk magasinsamling med mindre interesse både med hensyn til formidling og forskning.	
Ikke-prioritert samling. Samlingen av liten interesse for museet, overflødige gjenstander og gjenstander kommet inn «på lasset» sammen med viktigere materiale. Samling som ikke hører hjemme i museets samlinger og profil. Kan forbrukes i formidling og skolesamarbeid, gis bort, selges, avhendes (med forbehold om juridiske forhold).	
Ingen vurdering (museets beslutning)	
Kommentar:	

2.4 KLIMA

Dagens situasjon (vurdert av registrator i samarbeid med museet). Klimamåling med instrumenter bør gjennomføres som tillegg til visuell observasjon.

2.4.1 Relativ fuktighet (RF) og temperatur (T), generell vurdering

Kriterier for vurdering: Tilfredsstillende bygning, klimaregulering og kontroll er relatert til oppbevart materiale (gjelder også for eksempel for bruk av kjølelager). God luftsirkulasjon, ingen «lommer» lokalt. Akseptable RF-fluktuasjoner innenfor oppsatte yttergrenser. Klima er tilpasset en sammensatt samling, eller samlingen er splittet opp i tilpassede klimasoner.

(sett en sirkel rundt det tallet som samsvarer med vurderingen, kun én verdikategori)	
1	Svært bra
2	Tilfredsstillende
3	Ikke tilfredsstillende
4	Dårlig
Kommentar:	

2.4.2 RF og T, kontroll

Beskrivende, ingen gradering av god – dårlig

(fyll ut ja eller nei for hvert spørsmål)	Ja	Nei
Sentralt anlegg for luftbehandling med regulering av temperatur og RF		
Bruk av avfukter		
Bruk av befukter		
Varmes enheten opp indirekte, f.eks. ved oppvarming av tilgrensende rom?		
Varmes enheten opp direkte (med varmekilder plassert i enheten)?		
<i>Hvis ja på direkte oppvarming:</i>		
Hygrostatstyrt oppvarming		
Termostatstyrt oppvarming		
Oppvarming reguleres manuelt		
Kommentar:		

2.4.3 RF og T, registrering

(sett en sirkel rundt det tallet som samsvarer med vurderingen, kun én verdikategori)	
1	Svært bra, RF og T registreres kontinuerlig og systematisk
2	Tilfredsstillende, RF og T registreres systematisk med punktvis, manuelle registreringer (klima i uoppvarmet bygning skal være registrert minimum ett år)
3	Ikke tilfredsstillende, RF og T registreres tilfeldig
4	Dårlig, ingen registrering
Kommentar:	

2.5 LYS

2.5.1 Lys, generell vurdering

Kriterier for vurdering: Lysforholdene er tilpasset bevaringskrav og museets rutiner for bruk. Lys i magasin er seksjonert, det er tidsbryter på lyset, og det er fravær av eller bevisst kontroll med dagslys, gjennomtenkt bruk av belysning (type, plassering), lys som varmekilde er plassert utenfor montre, i tilstrekkelig avstand fra gjenstander. UV og lux - mengde, målt verdi eller luxtimer/år, ligger innenfor aksepterte grenser.

(sett en sirkel rundt det tallet som samsvarer med vurderingen, kun én verdikategori)	
1	Svært bra
2	Tilfredsstillende
3	Ikke tilfredsstillende
4	Dårlig
Kommentar:	

2.5.2 Lys, registrering av UV og lux

(sett en sirkel rundt det tallet som samsvarer med vurderingen, kun én verdikategori)	
1	Svært bra. UV og lux registreres kontinuerlig og systematisk
2	Tilfredsstillende. UV og lux registreres systematisk med punktvis, manuelle registreringar
3	Ikke tilfredsstillende, UV og lux registreres tilfeldig
4	Dårlig, ingen registrering
Kommentar:	

2.6 SKADEDYR, BIOLOGISKE ANGREP

2.6.1. Mus, fugler, skadedyr

Er det observert skader/angrep/forekomst av:

(fyll ut med ja eller nei for hvert spørsmål)	Ja	Nei
Mus eller andre skadedyr?		
Fugler/fugleekskremitter?		
Kommentar:		

2.6.2 Mugg, sopp, skadeinsekter

Ved angrep av mugg, sopp eller aktive angrep av skadeinsekter:

(sett kryss i aktuell rubrikk, kun ett kryss)	
Større deler av samlingen er infisert/angrepet	
Omtrent halvparten av samlingen er infisert/angrepet	
Enkelt tilfelle er observert	
Angrep er observert på bygningsskallet, men ikke på selve samlingen	
Ikke angrep på skall eller samling	
Kommentar:	

2.7 ORDEN, RUTINER, TILRETTELEGGING, FYSISKE OMGIVELSER

2.7.1 Tiltak mot vannskade

Kriterier for vurdering: Forholdene er tilrettelagt slik at risikoen for vannskade er minimal; ingen risiko for flom; ingen rørføring gjennom magasinet; tak, gulv og vegger er tette; ingen fare for kondensvann; ingen lagring i direkte berøring mot glass/metall; lagring i forsvarlig avstand til gulv, eventuell sluk er plassert slik at vann som kommer opp ikke skader samlingen; gjennomtenkt plassering av eventuell brannslange; ingen servant/utslagsvask i umiddelbar nærhet til samlingen.

(sett en sirkel rundt det tallet som samsvarer med vurderingen, kun én verdikategori)	
1	Svært bra
2	Tilfredsstillende
3	Ikke tilfredsstillende
4	Dårlig
Kommentar:	

2.7.2 Renhold

Kriterier for vurdering: Samlingen er uten støv/skitt/pollen, og det er ikke observert synlige skader på samlingen som kan relateres til uegnede renholdsrutiner. Rengjøring gjennomføres med tilfredsstillende metoder.

(sett en sirkel rundt det tallet som samsvarer med vurderingen, kun én verdikategori)	
1	Svært bra
2	Tilfredsstillende
3	Ikke tilfredsstillende
4	Dårlig
Kommentar:	

2.7.3 Tilgjengelighet, gjenfinning og adgangsforhold (kun magasin)

Kriterier for vurdering: Status for oversikt og tilgjengelighet i magasin. Adkomst til lokalet er uproblematisk; størrelsen på oppbevarte gjenstander er tilpasset utganger og areal mellom reoler; det er lett å ta gjenstander ut og inn og det kan gjøres uten forflytning av andre gjenstander; forflytning skjer generelt med minimal skaderisiko; det er tilrettelagt for raskest mulig evakuering.

(sett en sirkel rundt det tallet som samsvarer med vurderingen, kun én verdikategori)	
1	Svært bra
2	Tilfredsstillende
3	Ikke tilfredsstillende
4	Dårlig
Kommentar:	

2.7.4 Nærmeste omgivelser

Kriterier for vurdering: Bruk av anbefalt materialbruk og oppbevaringssystem i forhold til samlingen; innredning, hyller, esker, pakkematerialer, tildekking av reoler/gjenstander, materialbruk i montre, opphenging.

(sett en sirkel rundt det tallet som samsvarer med vurderingen, kun én verdikategori)	
1	Svært bra
2	Tilfredsstillende
3	Ikke tilfredsstillende
4	Dårlig
Kommentar:	

2.8 BRANNSIKRING

2.8.1 Brann - forebygging

Kriterier for vurdering: Svært god utbygging av forebyggende tiltak; rutiner, røykeforbud, organisering, informasjon, sikringsplan, oppbevaring ildsfarlig materiale, bruk av ovner, tidsbrytere, elektrisk anlegg, lynvern.

(sett en sirkel rundt det tallet som samsvarer med vurderingen, kun én verdikategori)	
1	Svært bra
2	Tilfredsstillende
3	Ikke tilfredsstillende
4	Dårlig
Kommentar:	

2.8.2 Brannvarsling

Kriterier for vurdering: Svært god utbygging av forebyggende tiltak; rutiner, røykeforbud, organisering, informasjon, sikringsplan, oppbevaring ildsfarlig materiale, bruk av ovner, tidsbrytere, elektrisk anlegg, lynvern

(sett en sirkel rundt det tallet som samsvarer med vurderingen, kun én verdikategori)	
1	Svært bra
2	Tilfredsstillende
3	Ikke tilfredsstillende
4	Dårlig
Kommentar:	

2.8.3 Brannsløkking, lokal tilrettelegging

Kriterier for vurdering: Lett tilgjengelighet, gode sløkkemuligheter; tilstrekkelig med sløkkevann og/eller håndapparater og/eller sprinkling (hvis nødvendig, brannslange som rekker alle deler av enheten og/eller håndslukkingsapparat med maks 25 meter mellom).

(sett en sirkel rundt det tallet som samsvarer med vurderingen, kun én verdikategori)	
1	Svært bra
2	Tilfredsstillende
3	Ikke tilfredsstillende
4	Dårlig
Kommentar:	

2.8.4 Type slokkesystem, i og omkring enheten

(fyll ut med ja eller nei for hvert spørsmål)	Ja	Nei
Helårs vannslanger innendørs som fungerer for enheten		
Helårs vannslanger utendørs som fungerer for enheten		
Håndslukkere i eller i umiddelbar nærhet av enheten		
Automatisk slokkeanlegg/sprinkler		
Kommentar:		

2.9 TYVERISIKRING

2.9.1 Tyveri - skallsikring

Kriterier for vurdering: Bygning/magasin solid og godt gjennomtenkt i forhold til innbrudd (vegger, tak, vinduer/glass). Forsikringsgodkjent hengelås med tilhørende beslag på fredet/verneverdig bygning vurderes som tilfredsstillende. Eventuelt supplert med internTV/videoovervåkning og bruk av vakt (vurderes i forhold til den enkelte institusjon og samling).

(sett en sirkel rundt det tallet som samsvarer med vurderingen, kun én verdikategori)	
1	Svært bra
2	Tilfredsstillende
3	Ikke tilfredsstillende
4	Dårlig
Kommentar:	

2.9.2 Tyverialarm

Kriterier for vurdering: Dekning av moderne tyverialarm (bevegelsesdetektorer, glassalarmer); terminering og rutiner (hvem reagerer hvordan og hvor raskt etter alarm).

(sett en sirkel rundt det tallet som samsvarer med vurderingen, kun én verdikategori)	
1	Svært bra
2	Tilfredsstillende
3	Ikke tilfredsstillende
4	Dårlig
Kommentar:	

2.9.3 Tyveri – adgangskontroll

Kriterier for vurdering: Enheten (bygning/magasin) godt gjennomtenkt i forhold til adgangskontroll og organisering av brukere; låser; oversikt over utleverte nøkler (ikke «kopierbare»), adgangskort, føring av brukerdagbok (sett en sirkel rundt det tallet som samsvarer med vurderingen, kun én verdikategori)

1	Svært bra
2	Tilfredsstillende
3	Ikke tilfredsstillende
4	Dårlig
Kommentar:	

2.9.4 Tyveri – sikring av gjenstander (kun utstilling)

Kriterier for vurdering: Avskjerming fysisk/alarm; gjenstander sikret til underlag fysisk/alarm; bruk av monter; kontroll av publikumsbagasje; fotografi for kontroll etter besøk, begrenset størrelse på grupper; bruk av vakter (sett en sirkel rundt det tallet som samsvarer med vurderingen, kun én verdikategori)

1	Svært bra
2	Tilfredsstillende
3	Ikke tilfredsstillende
4	Dårlig
Kommentar:	

2.10 TOTALVURDERING AV MAGASIN (kun magasiner)

(sett en sirkel rundt det tallet som samsvarer med vurderingen, kun én verdikategori)	
1	Svært bra: Magasinet er tilfredsstillende, ingen nødvendige tiltak. Nødvendige hensyn er særlig tatt til de deler av samlingen som museet har vurdert som spesielt viktige og verdifulle (tilfredsstillende med hensyn til klima, støv, forurensing, skadedyr, isolering og bygningsmaterialer, sikring, orden, vedlikehold, tilgjengelighet, utnyttelsesgrad).
2	Tilfredsstillende: Magasinet trenger mindre forbedringer (forbedring av klima ved enkle tiltak, punktvis utbedringer av bygning og isolasjon, behov for noe reorganisering, utbedring av sikring ved enkle tiltak).
3	Ikke tilfredsstillende: Magasinet trenger store forbedringer, (for eksempel vesentlig utbedring av klima, større utbedringer av bygning og isolasjon, ny innredning, større oppryddings- og reorganiseringsprosesser).
4	Dårlig: Magasinet er ikke brukbart for denne typen samling, gjenstandene bør flyttes. (Utgangspunktet er ikke godt nok, unødvendige/urealistiske kostnader for å oppnå ønsket klima for oppbevarte gjenstander. Faktorer kan være: Feil bygningsmaterialer, beliggenhet, svært store behov for utbedring og tiltak, eller at bygningen er fredet/verneverdig og derfor i utgangspunktet ikke bør benyttes som museumsmagasin).
Kommentar:	

2.11 BEHOV FOR NYTT MAGASINAREAL

En vurdering av nytt arealbehov dersom deler av samlingen må flyttes ut (for trang plass), eller om hele samlingen må flyttes ut fra magasin (kategori 3 og 4 under 2.10)

Behov for nytt areal i kvm: (vurdering av areal tar utgangspunkt i standard takhøyde, 2,45 m)	
Kommentar (eventuell mulighet for gjenbruk av magasinareal kommenteres her):	

2.12 SAMLINGEN I ENHETEN, TILSTAND

Kriterier for vurdering: Samlingens tilstand i forhold til skader og behov for konserveringstiltak, -tilstand sett i forhold til støv og smuss på overflatene, plassering og organisering, og muligheten for langtidsoppbevaring slik samlingen er nå.

(sett en sirkel rundt det tallet som samsvarer med vurderingen, kun én verdikategori)	
1	Svært bra
2	Tilfredsstillende
3	Ikkje tilfredsstillende
4	Dårlig
Kommentar:	

2.13 RESTANSER FOREBYGGENDE KONSERVERING OG KONSERVERINGSTILTAK

2.13.1 Restanser forebyggende konservering

Arbeidsmengde for tilrettelegging og tiltak for å bedre oppbevaringsforholdene for samlingen (enten ved bedring av forhold på stedet, eller nødvendig flytting).

Følgende type operasjoner kan beregnes med hensyn til tidsbruk: Flytting (også midlertidig), ned- og opppakking, intern omplassering, foreløpig merking, støvtørring, tildekking av gjenstander i eksisterende magasin, endre lysforholdene ved montering av rullegardin/annen lysblending/annen lyssetting, montering av sluse. Registrering og direkte konservering skal ikke ligge inne i dette anslaget.

Når det gjelder nye magasiner skal ikke tilrettelegging av selve enheten (byggearbeider), montering av hyller og eller stativer for oppbevaring ligge inne. Sikring er en del av byggearbeidene og skal ikke ligge inne i vurderingen. Materialkostnader vil ikke fremkomme, det beregnes kun arbeidstid.

Tabellen nedenfor er en hjelpetabell for utregning av totaltallet. Totalt antall timer fremkommer ved å plassere ulike deler av samlingen i den kategori som beskriver situasjonen og multiplisere stipulert antall gjenstander med stipulert tid for kategorien. For kategori 1 i 2.13.1 vil antall gjenstander og tallet være tilnærmet 0. Dersom samlingen er slik at rettleidningstallet vil gi et totalresultat som vurderes som helt feil, må sunn fornuft brukes i vurderingen!

Beskrivelse av gjenstander og samling	Vurdering av tidsbruk	Beregnet antall gjenstander	Timer
Små gjenstander, kan håndteres i grupper på brett eller i esker	5-15 minutter per gjenstand		
Middels størrelse, én gjenstand håndtert av én person	15-30 min per gjenstand		
Store gjenstander, én gjenstand håndteres av to eller flere personer	30-60 minutter per gjenstand		
Restanser forebyggende konservering, tiltak og tilrettelegging, totalt antall timer:			

2.13.2 Restanser konserveringstiltak

Arbeidsmengde/tidsbruk for å dekke samlingens akutte behov for direkte konservering. Det vil her vanligvis kun være en del av samlingen i enheten/lokalet som trenger direkte konservering. Med direkte konservering menes behandling/inngrep for å stoppe forfall og forsinke nedbrytende prosesser. Tiltak begrenses til nødvendig arbeid for å bringe gjenstanden opp til et tilfredsstillende minimumsnivå som magasinert gjenstand med tilstrekkelig informasjonsverdi. Arbeid for utstillinger o.l. skal ikke tas med.

Tiltak kan være: Nødvendig nedfrysing av gjenstander, behandling og fjerning av mugg- og soppangrep, nødvendig fjerning av korrosjon, festing av løs maling, festing av fliser og lignende.

Arbeidet må utføres av kvalifisert konserveringspersonale. Dokumentasjon av behandlinger, foto og nødvendig rapport skal ligge inne som en del av tidsforbruket.

Tabell for utregning av stipulert tidsforbruk (jf veiledning tabell 2.13.1)

Konserveringsbehov	Antall som trenger direkte konservering	Antall timer per gjenstand	Timer
Enklere konservering		x 5 timer	
Mer omfattende konservering		x 10 timer	
Tidkrevende konservering		x 20 timer	
Spesielle tilfeller		Mer enn 20 timer	
Restanser direkte, akutt konservering, totalt antall timer:			
Samlet restanse forebyggende tiltak og akutte direkte konserveringstiltak for denne samlingen (timetall 2.13.1.+ timetall 2.13.2). Totalt antall timer:			

2.13.3 Forebyggende konservering, løpende arbeid

Kriterier for vurdering: Arbeid etter at samlingen er brakt opp på et tilfredsstillende nivå.

Med forebyggende konservering menes her:

- Rutinemessig renhold av lokalene som ikke utføres av rengjøringspersonale; dvs kontroll/vask av tildekkingssteker, støvtørring på hyller, evt. av ikke tildekkede gjenstander.
- Regelmessige punktkontroller av gjenstandenes tilstand.
- Regelmessig vedlikehold av klimamåleutstyr som gjøres av konserveringspersonell.
- Regelmessig kontroll av utstyr for klimaregulering (eks befukter/avfukter), som gjøres av konserveringspersonell (reparasjoner og omfattende kontroller forutsettes utført av leverandør og regnes ikke inn).
- Kontroll av skadedyr.
- Eventuell innsamling og oppfølging av måledata.

Tidsvurderingen tar utgangspunkt i at det beregnes 142 timer, ett månedsverk/ per år for 500 kvm areal (gir 3,5 kvm areal/time). Stipulert tid er ment som rettledning. Inkluder reisetid for å komme til stedet. Dersom samlingen er slik at rettledningstallet vil gi et totalresultat som vurderes som helt feil, må sunn fornuft brukes i vurderingen.

Forebyggende konservering, løpende arbeid, antall timer per år:	
--	--

VEDLEGG 4

Skjønsmessige vurderingar av punkt i skjemaet

Ein god del av punkta i skjemaet kan tolkast på fleire måtar, og det er difor behov for å klargjere kva grunnlag vurderingane er gjort på. Det må understrekast at dette ikkje vart gjort i skriftleg form før dei siste åtte fylka stod for tur. Det kan difor vere at det for dei første 11 fylka har vorte gjort vurderingar på litt ulikt grunnlag frå det som er skissert her, sjølv om grunnhaldninga til vurderingane nok har vore den same heile vegen.

Punkta nedanfor refererer til punkt i skjemaet.

Skjema, del 1:

1.1.2 Museet si samling; tal, registrering, registreringsmåte og tilvekst

I papirversjonen av del 1 av skjemaet er det museet sine eigne tal som er nytta. Det er bedt om det totale talet på gjenstandar (ofte eit overslag), det totale talet på gjenstandar som er tilfredsstillande registrert og det totale talet som er elektronisk registrert. I databasen er det ikkje høve til å legge inn det talet musea sjølv meiner er det totale talet på gjenstandar, men ein kan legge inn det talet musea opererer med som registrerte gjenstandar innan ulike kategoriar.

Det talet som kjem opp som det totale talet på gjenstandar ved det enkelte museum, er summen av tala på gjenstandar som er registrert i dei ulike einingane. Dette talet vil kunne vere ganske forskjellig frå det talet leiinga ved det enkelte museum sjølv opererer med. Årsaka til dette vil variere: Det kan vere at det i løpet av synfaringa var vanskeleg tilgang til mange gjenstandar, anten grunna at dei var nedpakka eller at dei var magasinert på ein uoversiktleg måte. Slike forhold vil ha medført ei stor grad av overslag over kor mange gjenstandar som var å finne i enkelte einingar. Det er òg mogeleg at leiinga ved det enkelte museum ikkje har god nok oversikt over kor mange gjenstandar dei har eller at teljinga vert gjort på ulik måte (eit dokkehus med inventar kan til dømes reknast som eit gjenstandsnummer med mange undernummer eller det kan reknast som mange ulike gjenstandsnummer – sjå nærare informasjon under punkt 2.2). I ein del tilfelle har delar av samlingane vore oppbevarte i lokaler som ikkje vert omfatta av undersøkinga, som til dømes arkiv- eller fotomateriale som vert lagra i sentrale fylkesarkiv.

1.5 Bevaringsplanar

Det har vore spurt om museet har skriftlege plan-dokument innan ulike aspekt av bevaring og sikring. Det skal berre ha vore svart ja på dette dersom det enkelte museum eller avdeling har skriftlege dokument som er forankra i leiinga/styret.

1.6 Konserveringstenester, museumssamlingar og fotografi

Under dette punktet er det bede om informasjon om det enkelte museum sin tilgang til konserveringstenester for museumssamlingar og fotografi. Her er det tilgang til tenester utført av kvalifisert konserveringspersonale det er snakk om (sjå note 4).

1.7.1 Oppbevaringsforhold ved museet, forureining

Det er under dette punktet stilt spørsmål om museet/avdelinga ligg i eit område der menneskeskapt/industriell forureining, gjødselspreiing og/eller klorid frå sjø er eit problem. Det vert svart ja på spørsmålet dersom hovuddelen av museet er lokalisert i eit område der det anten er tett trafikk store delar av dagen/forureinande industri, gjødselspreiing på jorder rett ved sidan av hovuddelen av museet sine områder eller hovuddelen av museet ligg rett ved sjøen (det vil seie utan andre bygningar eller tre/skog mellom). Det er på det reine at svara på desse spørsmåla langt frå er nok til å gi noko utfyllande bilete av forureiningsproblematikken ved det enkelte museum. Det viser seg dessutan ofte at forureining frå interne kjelder, som til dømes bruk av materiale som gir frå seg skadelege gassar, er vel så avgjerande for eventuelle skadar på gjenstandar (sjå punkt 2.7.4).

Skjema, del 2:

2.1.1 Eininga si plassering i bygningen

Einingar som ligg med 1/3 eller meir under bakkenivå, er registrert som kjellar. Einingar i bygningar med berre ein etasje vart registrert som midtre del, òg til dømes i lafta hus der det var ope heilt opp til åsbelken.

2.1.2 Hovudmaterial i bygningen/bygningsskalet rundt magasinet/utstillinga

Det er stort sett ikkje vanskeleg å vurdere om bygningen er av tre, mur eller om det er mur/steinkjellar i bygning av tre. I enkelte tilfelle har det vore nytta material som bølgeblekk eller glasfiber. Det er då forsøkt å registrere det som den kategorien som ligg nærast opp til korleis bygningen vil påverke inneklimate.

2.1.3 Bygningen si isolasjonsevne og vedlikehaldsstatus

Isolasjonsevna er generelt sett vurdert som akseptabel i isolerte magasin- og utstillingseiningar, og stort sett i uisolerte utstillingseiningar på friluftsmusea.

Det er svart ja på spørsmålet om vedlikehaldet av bygningen er av ein standard som ikkje skapar problem for samlinga, så lenge det ikkje er indikasjonar på at mangel på vedlikehald av bygningen fører til direkte skade på gjenstandane. Døme på tilfelle der vedlikehaldet er vurdert som mangelfullt er råte i bygningsskalet, insektåtak, fuktinnsig, hol i tak og manglande ettersyn av elektriske installasjonar. Det vil seie at det er ganske mange bygningar som viser teikn til manglande vedlikehald for bygningen sin del, men som ikkje er registrert i denne undersøkinga. Årsaka er då at

manglane ikkje er vurdert å ha direkte skadeverknadar på samlingane.

2.1.4 *Bygningen sin vernestatus*

Alle ståande bygningar som er eldre enn 1649 er automatisk freda etter kulturminnelova¹⁴. Dei bygningane som tilsette ved musea har opplyst er eldre enn dette, er registrert som freda (dette gjeld òg bygningar som ein til dømes «meinar å vere frå første halvdel av 1600-talet» og liknande). I tillegg fins det nokre bygningar ved musea som er freda etter vedtak frå Riksantikvaren. Andre bygningar på musea som er vurdert å ha historisk interesse er vurdert som verneverdige, sjølv om dei formelt sett ikkje står på noko liste over verneverdige bygg. Det vil altså seie at så godt som alle bygningar på eit friluftsmuseum, med unntak av nyare administrasjonsbygg, lagerbygg og verkstadar, er vurdert som verneverdige eller freda i denne undersøkinga.

2.1.5 *Innlagt elektrisitet i bygning*

I enkelte einingar der det er lagt inn elektrisitet, er straumen koplå frå. Det vart likevel registrert som «innlagt elektrisitet» i dei tilfella der det elektriske anlegget var i god stand og enkelt kunne koplåst til straumnettå att. I einingar der eit eldre elektrisk anlegg var bevart av historisk interesse og ikkje var tilkoplå, vart det registrert som «ingen elektrisitet i bygningen».

2.1.6 *Tilstand elektrisk anlegg i eining*

Det er ikkje meininga at vurderinga av det elektriske anlegget skal gjerast av fagkunnig elektrikar.

¹⁴ Dette vart endra frå 1536 til 1649 i 2001, slik at dei fylka som vart gjennomført før dette, har hatt 1536 som utgangspunkt for vurdering av dette punktet.

Ein skal sjå etter openbare feil og manglar. Der som anlegget er heilt nytt og moderne, er det gjerne vurdert som «svært bra». I dei fleste tilfella var anlegget nokre år gammalt og hadde ikkje nokon synlege teikn på feil og vurderinga vart dermed satt til «tilfredsstillande». I dei tilfella der det til dømes var utstrakt bruk av skøyteleidningar eller lause komponentar, vart vurderinga «ikkje tilfredsstillande» eller «dårleg».

2.2 *Samlinga. Kategori og talet på gjenstandar per eining*

Ein skal registrere talet på gjenstandar i kvar eining i følgjande kategoriar: Kunsthistoriske gjenstandar, kulturhistoriske gjenstandar, naturhistoriske gjenstandar, fotografi, video/lydband og hyllemeter arkiv. Det er i hovudsak skulpturar og kunst på lerret og papir som er registrert som kunsthistoriske gjenstandar. Det kan sjølv sagt argumenterast for at andre gjenstandsgrupper kan vurderast som kunsthistoriske, men det vart sett som viktig å gjere ei avgrensing som både er lettfatteleg for dei som skal handsame informasjonen og dei som skulle gjennomføre undersøkinga.

I denne undersøkinga har ein så langt som mogeleg forsøkt å telje ein fysisk gjenstand som ein, det vil seie at eit par ski har ein talt som to gjenstandar og eit kaffiservise som til dømes 18 separate gjenstandar. I mange einingar har det vore svært uoversiktleleg eller gjenstandar har vore pakka ned. I slike tilfella har det vorte gjort overslag eller ein har nytta tal som tilsette ved museet har operert med. I nokre tilfella har det vore snakk om samlingar frå til dømes eit trykkeri eller ein bilverkstad med skuffer på skuffer av smådelar. Det har då vore brukt skjønn og ein har som regel talt ei skuff som ein gjenstand.

Det er ikkje skilt mellom innlån, registrert og uregistrert materiale – alle gjenstandar i ei eining på synfaringstidspunktet er talt med. Ein del gjenstandar som var lagra utandørs fall utanfor undersøkinga.

2.4.1 Relativ fukt (RF) og temperatur (T), generell vurdering

Det er gjort punktmålingar av RF og T der det vart funne føremålstenleg. Dei klimatiske forholda i relativt opne bygningar, som t.d. uisolerte lafta bygg, uthus, naust og fjøs, vil som regel følgje nivået utandørs og det vart ofte ikkje funne naudsynt å gjere målingar i denne typen bygningar. For å gjere ei fullgod vurdering av klimaet i ei eining, bør ein gjere målingar over eit heilt år. Først då vil ein få dokumentert sesongmessige variasjonar og kunne vurdere om det er akseptabelt for den aktuelle gjenstandsgruppa. Punktmålingar er berre ein indikasjon og må setjast i samanheng med erfaringsbasert kunnskap om variasjonar i klima i ulike typar bygningar. Det er difor mogeleg at vurderinga enkelte stader ville vore annleis dersom ein hadde eit betre grunnlagsmateriale for vurdering av klimaet.

Vurderinga «svært bra» har berre vorte nytta i dei tilfella ein anten har klimaregulerte lokale eller der gjenstandar er stilt ut i monterer med regulerte mikroklima. I tilfelle der klimaet har vorte vurdert som «tilfredsstillande», har det vore grunnlag for å tru at klimaet er relativt stabilt på eit akseptabelt nivå, eller at det ikkje er spesielt ømtolige material det er snakk om eller at ein har gode rutinar for å flytte ømtolige gjenstandar inn frå utstillingar i eit friluftsmuseum i løpet av vinterhalvåret. Det er ikkje ideelle

klimaforhold for utstilling av museumsgjenstandar på eit friluftsmuseum, men det har vore eit medvite val å legge vurderinga på dette nivået for å indikere at det skal vere høve til å stille ut gjenstandar i eldre bygningar utan oppvarming og regulering av klima, men at ein bør gjere tiltak for å minimere skaderisikoen. Når det gjeld magasinerte gjenstandar i uisolerte og uoppvarma bygg, har klimaet som hovudregel vorte vurdert som «ikkje tilfredsstillande» eller «dårleg», avhengig av kor ømtolige gjenstandane er.

2.4.2 RF og T, kontroll

I einingar der det var eit sentralt ventilasjonsanlegg som berre regulerte temperatur og ikkje luftfukt, vart dette ikkje registrert som eit sentralt anlegg, då skjemaet berre har val for sentralt anlegg med regulering av både RF og T. I slike tilfelle vart oppvarminga av lokalet registrert som varmekjelde plassert i eininga (som regel med termostatstyrt oppvarming). Dersom det var installert eit reint ventilasjonsanlegg (det vil seie at heller ikkje temperaturen var regulerbart), så vart dette registrert som indirekte oppvarming, då slike anlegg gir frå seg litt varme.

2.4.3 RF og T, registrering

Dersom tilsette ved det enkelte museum har gjort registreringar av luftfukt og temperatur i enkelte einingar, er vurderinga avhengig både av metode/utstyr og over kor lang periode målingane er gjort. Kontinuerlege målingar ved hjelp av digitalt utstyr over minst eit år er registrert som «svært bra», medan digitale punktmålingar eller målingar gjort ved hjelp av thermohygrograf er vurderte som «tilfredsstillande» eller «ikkje

tilfredsstillande», avhengig av hyppigheit og over kor lang periode. Einingar der det ikkje er gjort målingar i det heile vart vurdert som «dårleg». Det er viktig å vere merksam på at dette òg gjeld ein del einingar der det strengt tatt ikkje er naudsynt å gjere målingar, då dei er så opne at dei vil følgje utandørs svingingar.

2.5.1 Lys, generell vurdering

For at ei eining skulle verte vurdert å ha «svært bra» lysforhold, vart det både sett på sjøve lysnivået (synleg og ultrafiolett lys) og på kva tiltak som er sett i verk for å oppnå dette. Det vil seie at i einingar der det ikkje var behov for spesielle tiltak, anten fordi gjenstandsmaterialet ikkje er spesielt ømtolig eller lysnivået var generelt lavt grunna små vindauge eller liknande, vart vurderinga som hovudregel satt til «tilfredsstillande». Forholda i ei eining vart vurdert som «svært bra» dersom spesielle tiltak var sett i verk, som til dømes at det er skjerma for dagslys i ei eining der det ikkje er innlagt elektrisitet eller er sensorstyrt lys (då er det ikkje risiko for menneskeleg svikt ved at lyset kan verte ståande på i lengre periodar). Det har vore tatt utgangspunkt i at alle magasineringar bør vere skjerma for dagslys.

2.5.2 Lys, registrering av UV og lux

Under dette punktet skal det vurderast om lysverdiar vert målt og kor ofte dette i tilfelle skjer. Det er rom for fire ulike vurderingar:

- 1 Svært bra. UV og lux vert registrert kontinuerleg og systematisk
- 2 Tilfredsstillande. UV og lux vert registrert systematisk med punktvis, manuelle registreringar.

- 3 Ikkje tilfredsstillande. UV og lux vert registrert tilfeldig.
- 4 Dårleg. Ingen registrering.

Det er viktig å vere merksam på at kategori 4 òg vil dekke einingar der det ikkje er naudsynt med kontinuerlege lysmålingar, anten grunna at lysverdiane er svært låge året rundt eller at gjenstandane i eininga ikkje er lysømtolige.

2.6.2 Mugg, sopp og skadeinsekt

I ein god del einingar er vurderinga av om det er åtak av mugg, sopp og/eller skadeinsekt basert på stikkprøvar, då anten mengda av gjenstandar eller vanskeleg tilgang har gjort at det ikkje har vore mogeleg å gå gjennom alt.

2.7.1 Tiltak mot vasskade

I einingar der det ikkje er spesielle moment som indikerar auka risiko for vasskade, er forholda vurdert som «tilfredsstillande». I enkelte einingar var det risikoelement som ikkje var utbetra eller forsøkt sikra og vurderinga vart då «ikkje tilfredsstillande» eller «dårleg». I magasineringar der museumsgjenstandar ikkje var løfta opp, men stod direkte på golv, vart vurderinga som regel sett til «ikkje tilfredsstillande» på dette punktet. Der det var forhold som til dømes taklekkasje, fuktinnslag, råte i golv eller at vatn kjem inn ved springflod, så vart vurderinga som hovudregel satt til «dårleg».

2.7.2 Reinhald

Under dette punktet er det vurdert kor fri samlinga er for støv og skitt. Registreringa «tilfredsstillande» er nytta i einingar der reinhaldet vart funne å vere akseptabelt. «Svært bra» er som

regel berre nytta der gjenstandane er skjerma for støv ved hjelp av monter/skap og det i tillegg er heilt støvfritt. Vurderinga «ikkje tilfredsstillande» vart stort sett nytta i einingar der det truleg var rutinar for reinhald, men kanskje ikkje utført hypig nok. Dette punktet vart registrert som «dårleg» dersom forholda viste manglande eller totalt sviktande rutinar for reinhald.

2.7.3 Tilkomst og gjenfinning

Under dette punktet er det både tilgangen til lokalet, kor enkelt det er å finne fram til og fysisk hente fram enkeltgjenstandar som er vurdert. For at dette punktet skal verte vurdert som «tilfredsstillande» eller «svært bra», så må det både vere enkelt å kome seg til og inn i lokalet, god plass mellom reolar, relativt greitt å finne kvar ein spesifikk gjenstand er og hente den ut frå hylle/øskje. I tillegg skal det skal vere tilrettelagt med tanke på evakuering.

2.7.4 Næraste omgjevnadar

Det er bruken av material og metode for utstilling/magasineringsområde som skal vurderast under dette punktet. Dei fleste stadar der det ikkje var noko spesielt å utsetje, vart dette punktet vurdert som «tilfredsstillande». Der det til dømes var nytta syrehaldig kartong til montering av kunst/foto eller halm i senger der tekstilar var stilt ut, så vart vurderinga gjerne «ikkje tilfredsstillande». «Dårleg» vart stort sett nytta i magasineiningar der det ikkje var nokon form for orden og gjenstandar tok skade av måten dei var plasserte på.

2.8.1 Brann – førebygging

Det er her snakk om kor vidt det er satt i verk

brannførebyggjande tiltak som til dømes røykeforbod, kontroll med vegetasjon inntil bygningar, lagring av eldsfarleg materiale, bruk av lynvern, tidsbrytarar på elektrisk utstyr, samt jamleg kontroll av det elektriske anlegget. Det bør òg vere god og synleg informasjon for tilsette og gjester både inne i hovudbygningar og på uteområdet. Dersom eit uteområde er ope for gjester utanom museet sine opningstider, har vurderinga på dette punktet vore satt til «ikkje tilfredsstillande» viss det då ikkje var sett opp tydeleg informasjon på uteområdet om røykeforbod og førehandsreglar (så sant det ikkje var andre spesielle farenemoment). I lokale der det til dømes vert røykt, er lagra eldsfarleg materiale på ein uforvarleg måte eller det elektriske anlegget er svært dårleg, så er dette punktet gjerne vurdert som «dårleg».

2.8.2 Brannvarsling

Vurderinga «svært bra» er nytta når det var installert eit alarmsystem som er detekterbart til sone og som er kopl direkte til brannvakt som rykker ut umiddelbart utanom opningstid/ringer kontaktperson ved museet i arbeidstid. Alternativt kan alarmen vere kopl til ein alarmsentral, som umiddelbart varslar brannvakta, som igjen rykker ut. Dersom alarmen går til alarmsentral, som så ringer tilsette, òg utanom arbeidstid, så vart vurderinga satt som «tilfredsstillande». Det same var tilfelle dersom alarmen var kopl direkte til mobiltelefon til ein eller fleire tilsette ved museet. Røykvarslarar med lokal sirene vart i utgangspunktet vurdert som «ikkje tilfredsstillande».

2.8.3 Brannsløkking, lokal tilrettelegging

Det må vere installert eit automatisk

sløkkingsystem, samt at det må vere minst eit alternativ til i form av handsløkkingsapparat, brannslange eller brannteppe for at vurderinga «svært bra» har vore nytta. Det er alltid ein sjanse for at ein eventuell brann kan oppstå i eit tidsrom då det ikkje er tilsette til stades. Vurderinga «tilfredsstillande» har vore nytta når det er tilgang til minst to ulike sløkkingsalternativ som til dømes handsløkkingsapparat og brannslange, eller at det er installert eit automatisk sløkkingsystem, men at det er einaste alternativet. På svært mange friluftsmuseum er det berre handsløkkingsapparat som er nytta, noko som er vurdert som «ikkje tilfredsstillande». Dersom det ikkje var nokon form for sløkkingsutstyr, vart vurderinga «dårleg» nytta.

2.9.1 Tjuveri – skalsikring

Under dette punktet skal det vurderast kor solid det ytre bygningsskalet er. Vurderinga «svært bra» er som regel nytta dersom det er mur/metall i dører og vegg (anten i heile bygningen eller i eininga) og det ikkje er vindauge i eininga. Vurderinga «tilfredsstillande» har som regel vorte nytta der det er bygningar med systemlås eller forsikringsgodkjende hengelåsar med 10 mm bøyel og tilhøyrande hengslar (der skruane er skjult). Bygningar der det anten er nøkkel som fritt kan kopierast, hengelås med mindre enn 10 mm bøyel eller eldre former for låsar/hengslar, har generelt sett vorte vurderte som «ikkje tilfredsstillande» på dette punktet. Vurderinga «dårleg» har stort sett vore nytta der det har stått ope eller vore mogeleg å kome seg inn utan å bryte seg inn.

2.9.2 Tjuverialarm

Dette punktet har vorte vurdert på same måte som for brannalarm (sjå punkt 2.8.2).

2.9.3 Tjuveri – tilgangskontroll

Kontrollen med kven som har tilgang til ei eining har som hovudregel berre vorte vurdert som «svært bra» i dei tilfelle det har vore mogeleg å spore ein logg over kven som har vore inne i eininga på kva tidspunkt, det vil seie ved hjelp av ein alarmfunksjon med personleg kode. Dersom ein har god kontroll med kven som har nøklar (og nøklane ikkje er kopierbare utan løyve), har dette vorte vurdert som «tilfredsstillande» for utstillingar. Når det gjeld magasin (òg stengde einingar i eit friluftsmuseum som vert nytta til magasinering/lagring av gjenstandar), har tilgangskontrollen vorte vurdert som «tilfredsstillande» dersom det er differensiert mellom dei som har tilgang til utstillingane og dei som treng tilgang til magasineringane. Vurderinga «ikkje tilfredsstillande» har vorte nytta dersom ein ikkje har heilt kontroll med kven som har tilgang til nøklar, i tilfelle der til dømes alle tilsette (òg sesongtilsette) har fri tilgang til magazineiningar eller der det ikkje er låst mellom publikumsareal og magasinareal. Det har som regel berre vorte satt «dårleg» i dei tilfella der ein bygning står heilt open for publikum.

2.9.4 Tjuveri – sikring av gjenstandar (gjeld berre utstilling)

Vurderinga «svært bra» har vore nytta i einingar der gjenstandar har vore sikra i låste montrar med alarm, eller i montrar med konstant tilsyn frå tilsette eller dersom det har vore montert rørslesensor på gjenstandar. I dei tilfella der gjenstandar

har vore stilt ut i montrar utan alarm eller sikra ved hjelp av annan fysisk avsperring, har vurderinga gjerne vorte sett til «tilfredsstillande». Det same er tilfelle for bygningar i friluftsmusea der gjester berre kjem inn i lag med tilsette, og den frå museet som er med kan ha relativt god oversikt over alle. Kategoriane «ikkje tilfredsstillande» og «dårleg» har vore nytta dersom det ikkje har vore fysiske sperringar mellom gjester og gjenstandar eller dersom gjester har høve til å vandre fritt i usikra utstillingar. I dei bygningane ved friluftsmusea der ein har fysisk sperring av dører i form av grind eller liknande, og det er ein omvisar i området, har stort sett vurderinga «tilfredsstillande» vore brukt.

2.10 Totalvurdering av magasin

Ei magazineining har berre vorte vurdert som «svært bra» dersom det ikkje er funne å vere behov for nokon tiltak. I einingar som har vorte vurdert som «tilfredsstillande» magasin kan det vere tilrådd å gjere mindre utbetringar ved enkle tiltak, som til dømes enkle utbetringar av klimaet, punktvisse utbetringar av vedlikehald og isolasjon, litt reorganisering eller utbetring av enkle punkt med tanke på sikring. I dei magazineiningane der vurderinga vart sett til «ikkje tilfredsstillande», var det eit klart behov for omfattande utbetringar av til dømes klima, bygning og isolasjon, større reorganiseringsprosessar og/eller ny innreiing. Kategorien «dårleg» vart gjerne nytta for verneverdige/freda bygningar, då ein i denne undersøkinga har tatt utgangspunkt i at slike bygningar ikkje bør nyttast som magasin for museumssamlingar. Det var òg ein del andre bygningar som fekk denne vurderinga, til dømes dersom dei vart

vurdert som ueigna for det materialet som var magasinert der eller dersom det ville medføre urealistiske kostnader for å gjere om til eit tilfredsstillande magasin. Årsak kan vere bygningsmateriale, manglande vedlikehald over lengre periodar, eigarforhold og/eller lokalisering.

2.12 Samlinga i eininga, tilstand

Vurderinga «svært bra» vart sjeldan nytta på dette punktet. Det kunne vere ein del gjenstandar i ei eining som ikkje hadde behov for nokon tiltak, men det var sjeldan at det kunne vurderast slik for heile samlinga. I dei tilfella der tilstanden var akseptabel for hovudtyngda av gjenstandane, vart det vurdert som «tilfredsstillande». Dersom ein del gjenstandar hadde behov for tiltak anten i form av direkte konservering eller utbetring av utstillings- eller magasinforhold, vart tilstanden gjerne kategorisert som «ikkje tilfredsstillande», medan vurderinga «dårleg» som regel vart nytta dersom det var behov for tiltak for hovudtyngda av samlinga i eininga.

2.13 Tidsestimat for restansar innan førebyggjande og direkte konservering, samt fast, årleg arbeid innan det førebyggjande feltet

Dokumentasjon, registrering og tilrettelegging av lokale er ikkje inkludert i tidsoverslaga. Det må understrekast at kvart overslag er gjort på grunnlag av det materialet som var tilgjengeleg og synleg i kvar eining. Enkelte stader var det svært uoversiktleg og andre stader var gjenstandar pakka ned og det var dermed vanskelege å kome til. Det bør difor takast høgde for at ein kan kome over uventa ting. Det må understrekast at ein har vore relativt forsiktig ved overslag av tid.

VEDLEGG 5

«Generelle retningslinjer for bevaring og sikring av museumssamlingar» – notat sendt ut som vedlegg til rapport til musea som vart undersøkte i 2006–2007

Generelt

Samlingane ved norske museum er samansette, men det går likevel an å gi nokre retningslinjer for korleis ein best skal ta vare på ei samling. Det vil vere ein del spesielle tilfelle som ein ikkje vil kunne ta høgde for i eit generelt notat og slike situasjonar må vurderast separat. Vi viser elles til litteratur innan dette fagfeltet. Ein del titlar er lista til slutt i dette notatet.

Nøkkelen til tilfredsstillande bevaringsforhold er medvitne val og målretta arbeid, samt god orden og oversikt. Musea bør ha skriftlege plandokument for alle aspekt innan samlingsforvaltning (innsamling, avhending, dokumentasjon, bevaring og sikring), samt ein forvaltnings-, drifts- og vedlikehaldsplan for bygningsmassen. Planane bør vere forankra i museet sitt styre og gi oversikt over tilstand og eventuelle restansar,

samt gi grunnlag for tilfredsstillende strategiar for vidare forvaltning.

Mange museum har utfordringar på magasinfeltet. Har ein ikkje tilfredsstillande magasinforhold, så bør ein gjere det beste ut av situasjonen til ei kvar tid. Mykje kan gjerast ved å prioritere bruk av tilsette si arbeidstid og relativt enkle grep. Mange museum har eit behov for å gå gjennom samlingane sine med tanke på til dømes dokumentasjon, rydding, avhending, samordning med andre museum og prioritering med tanke på kva som bør lagrast i kva type magasin. I denne prosessen bør ein òg gjere straktiltak som å heve gjenstandar frå golv, dekke til der det er naudsynt, tette hol i bygningar, fjerne materiale som kan vere mat for skadedyr og skadeinsekt, ettersyn med tanke på eventuelt nye skadar og biologiske åtak, skjerme for lys og liknande.

Klima

Relativ luftfukt (ofte forkorta til RF) er det prosentvise forholdet mellom den mengda vassdamp som er å finne i lufta ved ein gitt temperatur og den mengda som lufta maksimalt kan halde på ved same temperatur. Kald luft kan ikkje halde på same mengde vassdamp som varmare luft og ein kan difor få kondens på kalde flater. Oppvarma inneluft kan verte svært tørt på vinterstid. Det er òg verdt å merke seg at bygningar med ventilasjonsanlegg (utan klimastyring) ofte gir eit ekstremt tørt inneklima.

Det tilrådde nivået for relativ luftfukt i eit lokale med ei samansett samling med ulike materialgrupper er på mellom 40 og 55%. Variasjonar bør vere langsame. Uorganiske material som metall, stein, keramikk og glas toler svingingar i klimaet betre, men det er viktig å passe på at det ikkje vert for fuktig. Det fins òg enkelte unntak, som til dømes foto (kjølig og tørt), ustabil glass (svært eksakt RF), ustabil jarn (tørt) og tinn (ikkje under 13°C) – sjå litteratur for nærare informasjon.

Museumsmagasin bør vere lokalisert i bygningar som er isolerte og som har rutinemessig ettersyn og vedlikehald. Freda eller verneverdige bygningar på friluftsmuseum bør ikkje nyttast til magasinføremål. Dersom ein er usikker på om klimaet er tilfredsstillande i utgangspunktet, bør ein gjere jamlege målingar av klimaet over ein periode på minst eit år. Då får ein med alle sesongvariasjonar og får dermed eit betre grunnlag for å vurdere om klimaet er akseptabelt og eventuelt kva tiltak som bør setjast i verk. Det er forskjellige produkt på marknaden for måling av RF. Mange av dei eigna produkta må kalibrerast med jamne mellomrom for å fungere tilfredsstillande.

Klimaet kan regulerast ved å justere temperatur eller installere avfuktar/befuktar. Sentral klimaregulering er eit alternativ ved nybygg og større rehabiliteringar. Då kan ein òg vurdere ei form for passiv klimatisering ved å velje bygningsmaterial og konstruksjonsmetode som medverkar til at variasjonar i uteklimaet brukar lengre tid på å trenge gjennom bygningsskalet og dermed gir langsame variasjonar i inneklimaet.

Når det gjeld utstillingar i friluftsmuseum, er det som regel vanskeleg å regulere klimaet. Ein kan likevel ta visse førehandsreglar som gjer risikoen for skade mindre. Ein bør ha gode, skriftlege rutinar for sesongopning og –avslutting¹⁵. Dersom ein har eit magasin med tilfredsstillande klima, bør ein vurdere om meir ømtolige gjenstandar skal pakkast forsvarleg og transporterast dit for magasinering i vinterhalvåret. Ein må sikre seg at gjenstandane ikkje vert utsett for unødig risiko for skade i denne prosessen. Enkelte materialgrupper har spesielle behov: Til dømes bør ikkje tinn magasinerast eller stillast ut i bygningar der temperaturen¹⁶ kjem under 13°C, då det kan vere fare for at det utviklar seg såkalla tinnpest.

15 Det vil variere noko frå museum til museum kva rutinar ein bør følgje for sesongopning og -avslutting, men det bør innehalde punkt som til dømes klimamåling og eventuell regulering, reinhald (produkt og metode), sjekk etter og dokumentasjon av eventuelt nye skadar eller spor etter skadedyr og –insekt, fjerning av mat for skadedyr og –insekt, god lysskjerming, ta inn/setje ut ømtolige gjenstandar og dokumentere dette (gjeld utstillingar i uoppvarma, uisolerte lokalar), ta inn/legge ut dørmatter, samt ulike punkt innan brann- og tjuverisikring.

16 Tinnpest er eit omgrep som er nytta for å skildre ei fysisk, irreversibel omdanning av tinn som inntreffe etter eksponering til temperaturar kaldare enn 13°C. Det kan først vere å sjå som små boblar som sprenger seg ut. Metallet vil etter kvart verte pulverisert og ein får krater/groper/hol i metallet (sjå Bjørke, 1999).

Sjå litteratur for nærare informasjon. Dersom det er vanskeleg å flytte tekstilar inn, bør ein i alle fall sørje for god ventilasjon rundt gjenstandane utan at det er fare for at tiltaka kan påføre skade.

Lys

Alle einingar som vert nytta til magasinering av museumsgjenstandar bør vere permanent skjerma for dagslys, samt at ein har gode rutinar for å slå av lys når lokalet ikkje er i bruk. I utstillingar bør ein regulere lysnivået etter kva gjenstandane som til ei kvar tid er stilt ut toler. Ein kan òg installere lyskjelder styrt av sensor, slik at det berre er lys på når det er folk i lokalet. Ved hjelp av eit luxmeter kan ein måle kor høge verdiar av synleg lys det er ulike stadar i lokalet. Ein lux tilsvarar lyset frå eit stearinlys frå ein avstand på ein meter.

Det er viktig at skjermingsmaterialet slepp luft og fukt gjennom, elles kan kondens føre til skadar på til dømes tapet kring vindaugget. Ein bør òg vurdere kva effekt ein får av skjerming frå utsida. Ein kvit tekstil/rullegardin vil medføre at ein frå lang avstand vil sjå at eit rom/bygning er avskjerma, medan ein først vil sjå ein svart/mørk tekstil/rullegardin på relativt nært hald. Samtidig er det viktig å hugse på at kvitt reflekterer solstrålane, medan mørke fargar absorberer varme i langt større grad.

Materiale som til dømes tekstilar, kunst på papir, manuskript, tapet, foto, farga lær/skinn og naturhistorisk materiale bør ikkje utsetjast for meir enn 50 lux. For museumsgjenstandar av dei fleste andre material bør ein prøve å halde nivået på rundt 200–250 lux. Ultrafiolett stråling er svært skadeleg for mange materialtypar (spesielt

organisk material) og vert målt i mikrowatt/lumen ved hjelp av eit UV-meter. Ein bør prøve å halde UV-strålinga så låg som mogeleg og på maks 75 mikrowatt/lumen. Ein kan akseptere noko høgare verdiar i periodar dersom lokalet er skjerma for dagslys og mørklagt utanom opningstid.

Biologiske åtak

Museumsgjenstandar kan verte utsett for ulike former for biologiske åtak, som skadedyr i form av fuglar, mus eller andre gnagarar, skadeinsekt, mugg- og råtesopp. Ein kan gjere ein del tiltak som medfører at risikoen for biologiske åtak vert mindre. Alle opningar bør vere tetta med minimum eit tynnmaska nett. Høgt fuktinnhald i lufta og varme lokaler er forhold som inviterer til åtak frå skadeinsekt, så ein bør unngå å magasinere museums-gjenstandar i rom/bygningar der det er vanskeleg å regulere RF og temperatur. Det er viktig at det er god luftsirkulasjon rundt gjenstandane, at dei er heva frå golv og ikkje står heilt inntil yttervegg, då dette kan vere med på å auke faren for muggsopp og vasskade. Støvfrie gjenstandar er òg med på å gjere risikoen for biologiske åtak mindre. Det er viktig å ha rutinar for regelmessig ettersyn av samlingane og å følgje gjeldande retningsliner¹⁷ i tilfelle åtak (sjå litteratur).

17 Når det gjeld frysing av gjenstandar som er utsett for insekts-åtak viser nyare forskning at det er svært viktig å sørje for at det er god lufttilgang rundt heile gjenstanden for å oppnå ønska temperatur. Om mogeleg, legg eit termometer inn i midtre del av gjenstanden/pakken. Nyare forskning viser svært bra resultat med bruk av varme for å stoppe insektåtak.

Tiltak mot vasskade

Som ein hovudregel bør alle magasinerte museumsgjenstandar vere løfta opp frå golvet og stå plassert litt unna ytterveggar. Lokaler med vassførande røyr bør ikkje nyttast som magasin. Dersom dette likevel vert gjort grunna mangel på tilfredsstillande lokaler, bør gjenstandane stå eit stykke frå røra, vere heva frå golv og tiltak bør vere gjennomført for å hindre skade ved ein eventuell lekkasje. Det er i tillegg viktig at eventuelle sluk, vaskar, vasslangar og liknande er plassert slik at faren for vasskade er minimal.

I permanente magasin bør ein vurdere å installere ein sensor som varslar om det kjem vatn inn på golvnivå.

Reinhald

Ein bør ha rutinar for jamleg reinhald i alle rom/bygningar der det er stilt ut eller magasinert museumsgjenstandar. Rutinane bør vere nedfelt i eit skriftleg dokument, slik at det òg skal vere mogeleg for andre enn reinhaldspersonalet å utføre oppgåvene i tilfelle fråver/bortgang. Det bør vere lagt til rette for at det skal vere enkelt å gjere reint utan unødvendig fare for å kome borti eller måtte flytte på gjenstandar i prosessen. Ein bør ikkje bruke meir vatn på golv enn naudsynt – ofte er støvsuging nok. Golv og interiør av kulturhistorisk verdi må gjerast reint på ein forsvarleg måte med eigna produkt, slik at det ikkje vert skade på materialet og/eller dekoren. Ein bør i slike tilfelle vurdere å innføre bruk av fotposar for publikum¹⁸.

18 Skal ein innføre bruk av fotposar, bør ein bruke posar av kraftig tekstil. Fotposar i plast går veldig fort i stykker og grus/sand vert likevel dratt inn.

Det bør vere eit mål at samlinga er fri for laust støv/skitt/pollen, men dette må ikkje gå ut over sikringa av gjenstandane ved at det vert gjort med ueigna metodar eller produkt. Når det gjeld gjenstandar bør ein halde seg til støvfjerning og vere svært forsiktig med ømtolige gjenstandar, til dømes måleri, veggmåleri, måla skulpturar og anna inventar/interiør, papir, tapet og tekstilar. Ein må hugse at ein sjølv ved støvfjerning kan gjere ytterlegare skade på ustabile gjenstandar. Som hovudregel bør berre personale med konserveringskompetanse utføre andre former for reiniging av museumsgjenstandar.

Tilgangs- og gjenfinningsforhold i magasin

Eit magasin bør berre nyttast til magasinering av museumsgjenstandar, i tillegg til å vere ryddig og oversiktleg. Tilgjenge til lokalet bør vere uproblematisk og storleiken på gjenstandane som er lagra der bør vere tilpassa utgangar og areal mellom reolar. Det bør vere greitt å finne enkeltgjenstandar og relativt enkelt å ta ein gjenstand ut av ein reol eller liknande utan å flytte mange andre gjenstandar først. I tillegg bør det vere lagt til rette for raskast mogeleg evakuering av samlinga i tilfelle ein katastrofesituasjon skulle inntreffe.

Næraste omgjevnadar

Hyller/reolar/montere/øskjer bør vere tilpassa dei gjenstandane som skal stillast ut/magasinerast og vere av eit materiale som ikkje kan vere til skade for samlinga. Gjenstandar i magasin kan pakkast eller dekkast til ved hjelp av syrefritt papir, syrefrie øskjer og/eller ubleika bomullslerret eller andre inerte material. Ein kan med fordel kjøpe ein såkalla pH-penn som gir ein indikasjon på om

papir og papp er syrefritt eller ikkje. Til spesielt sårbart materiale bør ein bruke pakkemateriale som òg er ligninfritt.

Brannsikring

Førebyggjande brannvern er viktig både inne i bygningar og på uteområda. Ein bør ha tenkt gjennom og eventuelt gjort tiltak innan følgjande område: Røykeforbod, kontroll med vegetasjon nær og inntil bygningar, lagring av eldsfarleg materiale, bruk av omnar og tidsbrytarar, jamleg ettersyn av elektriske installasjonar og lynvern. Det bør vere god og synleg informasjon til tilsette og vitjande om førebyggjande tiltak både i bygningar og på uteområde. Mange museum har anten eit friluftsmuseum eller eit parkområde som vert brukt til rekreasjon og turgåing òg utanom opningstid. Då bør ein, så langt råd er, legge til rette slik at det kan vere mogeleg å slukke ein eventuell brann utanom opningstid, samt ved hjelp av skilt informere om førebyggjande brannvern ved at ein anten ber om at brukarar unngår røyking og bruk av open eld eller at ein viser til ein plass der det er lagt til rette for dette (til dømes eit gruslagt område med utplasserte, stødige grillar og eventuelt oskebeger).

Brannvarslingssystem bør vere delt inn i naturlege soner, detekterbart til sone og kopla direkte til brannvesen eller annan alarmsentral. Det er viktig at ein har klare reglar for kva som skjer i tilfelle alarmen går, både i og utanom arbeidstid. Ein del stader vert det praktisert at brannvesen/alarmsentral ringer tilsette ved museet og ber dei sjekke. I ein del tilfelle gjeld dette òg utanom arbeidstid. Korkje dette eller at tilsette ved ein vaktentral rykker ut for å sjekke om brannen er

reell før dei eventuelt varslar brannvesenet, er optimale ordningar, då det fører til at ein mistar verdfull sløkkjetid.

Det er viktig at musea har god dekning av brannsløkkingsutstyr, både i bygningane og på eventuelle uteareal. Ein bør ta høgde for at det er ein relativt stor sjanse for at ein brann kan inntruffe når det ikkje er tilsette til stades. Risikoelementa (med unntak av påsette brannar) vil vere noko redusert utanom arbeidstid, men det totale tidsrommet bygningane står tomme er lengre enn tidsrommet med tilsette på jobb. Ei form for automatisk sløkking bør ha vore diskutert og eventuelt implementert. Det bør uansett vere tilgang til fleire typar sløkkjemetodar tilpassa bygningane og samlinga.

Tjuverisikring

Skalsikring av bygningar bør vere gjennomtenkt. I moderne utstillings- og magasinbygg bør det vere solide dører og forsikringsgodkjende låsar, samtidig som ein har gjort ei risikovurdering av sjansane for innbrot gjennom vindauge og eventuelt andre opningar i bygningsskalet. På bygningar som er låste med hengelås, bør ein bruke ein forsikringsgodkjend modell med kraftig bøyel og tilhøyrande beslag. Ein kan i enkelte tilfelle òg vurdere bruk av andre verkemiddel som til dømes inngjerding, sensorstyrde utelys, kameraovervaking, vakt og liknande.

Ein bør vurdere behovet for tjuverialarm i alle bygningar og rom der det er lagra eller stilt ut museumsgjenstandar. I bygningar generelt er det i første rekkje rørsle- eller kontaktsensarar det er snakk om, medan det i utstillingar òg kan vere snakk om jamleg vurdering av behovet for alarm

på monter og/eller på individuelle gjenstandar. Ein bør ha klare rutinar for kven som reagerer om alarmen går, både i arbeidstid og elles, og kva prosedyre ein skal følgje.

Det er viktig å ha god oversikt over kven som har tilgang til museumsbygningane og ulike soner/rom. Lister over utleverte nøklar og tilgangskort bør vere oppdaterte, samt at ein har gode rutinar for innlevering av nøklar/kort når personar sluttar eller får andre arbeidsoppgåver og ikkje treng tilgang til same bygning/sone/rom som tidlegare. Det er i tillegg ein fordel om tilsette har personlege kodar til eit eventuelt alarmsystem, samt at ein har gode rutinar for å slette kodar som midlertidig tilsette har nytta. Ein bør jamleg vurdere kven som har behov for tilgang til kva bygning/sone/rom.

Ein bør regelmessig vurdere behovet for sikring av gjenstandar i utstilling. Det kan vere snakk om tiltak som til dømes avskjerming, alarm, fysisk sikring, kontroll av publikumsbagasje, bruk av vakt og/eller avgrensa tal på kor mange som får gå inn i ei utstilling/bygning i gongen.

LITTERATUR

om bevaring av museumssamlinger

Det fins mykje litteratur om bevaring av gjenstandar og førebyggjande konservering. Nedanfor er lista opp nokre titlar som kan vere nyttige for tilsette ved museum.

ABM-SKRIFT #5: *Vei i vellinga. Håndbok i dokumentasjon av museumsgjenstander*
<http://www.abm-utvikling.no/publisert/abm-skrift/abm-skrift-5.html/> [lesedato 29.09.09].

ALKERSIG, O., J. GARFF og M. LUNDBÆK.
Bevaringshåndboken, Statens Museumsnævn, København, 1994.

ANDERSON, B. *Forvaltning, drift, vedlikehold. FDV-planer som hjelpemiddel til vedlikehold av museumsbygninger*, Norsk museumsutvikling 10:1997.

BAKKE, B., E. HERNES og T. RØSKAR.
Restverdiregning. Museumssamlinger, arkiver og verneverdige bygninger. Norsk museumsutvikling 1998.

BJØRKE, A. *Metall med verneverdi. Handsaming, lagring og vedlikehald av innandørs metallgjenstandar*. NIKU Oppdragsmelding 090, Oslo, 1999.

http://www.niku.no/archive/niku/publikasjoner/NIKU%20Oppdragsmelding/90_metall.pdf
 [lesedato 29.09.09].

BUTCHER-YOUNGHANS, S. *Historic House Museums – A Practical Handbook for their Care, Preservation and Management.*, Oxford, 1993.

BORDASS, B. og M. CASSAR. (ed) (oversatt av T. Røskar, tilrettelagt av E. Hernes og T. Røskar). *Museumsmagasiner - en praktisk og strategisk håndbok*, Museums & Galleries Commission. Norsk museumsutvikling 5:1998.

ERSON, B og M. RAAUM (red.). *Minimal manual. Hur att rätt hantera museiföremål*. Malmö Museer, 2002.

EWING, A. og M. WANNBERG. *En liten bok om mögel*. Skansen Byggnadsvård, Stockholm, 2003.

FJÆSTAD, M. (red.). *Tidens tand. Förebyggande konservering*. Riksantikvarieämbetet, Stockholm, 1999.

FRAME, K. *Managing dust in historic buildings*. Conservation and Collections Care, Historic Royal Palaces 2003. http://iaq.dk/iap/iaq2003/2003_20.htm [lesedato 29.09.09].

LINDEQUIST, C. *Våga vårda! En handbok om vård av kulturhistoriska samlingar*, Nordiska museets förlag, Stockholm, 2000.

Nordisk konservatorforbund (NKF-N) og Norsk Museumsutvikling. *Museer i mellom. Lån, håndtering og transport av gjenstander*. Norsk museumsutvikling 8-2000. <http://www.abm-utvikling.no/publisert/tidligere-utgivelser/nmu8-2000.pdf> [lesedato 29.09.09].

NILSEN, L.(red). *Handbok i katastrofberedskap och restvärderäddning (RVR) för konst- och kulturhistoriska samlingar, byggnader och miljöer*. Riksantikvarieämbetet, Stockholm 2008. http://www.raa.se/cms/extern/kulturarv/byggnader/katastrofberedskap_och_restvardesraddning_rvr.html [lesedato 29.09.09].

SANDWITH, H. og S. STANTON. *The National Trust Manual of Housekeeping*. London, 1984.

VINGELSGAARD, V., R. RØSKAR og E. HERNES. *Ta vare på gjenstandene!* Norsk museumsutvikling 8:1998.

ÅKERLUND, M., S. FLATO og A. HELLEKANT. *Från silverfisk til hälsorisk, skadedjur och åtgärder i samlingar*, 1998.

ÅKERLUND, M., *Ängrar – finns dom? Om skadeinsekter i museer och magasin*. Uppsala, 1991.

Tidligere utgivelser av abm-skrift

- #1 Digitalisering av fotosamlinger
- #2 Reform 94 og museene
- #3 Befolkningens vurdering av folkebibliotekene
- #4 Statistikk for arkiv, bibliotek og museum 2002
- #5 Vei i vellinga. Håndbok i dokumentasjon av museums-gjenstander
- #6 Sømløs biblioteklov for sømløse bibliotek-tjenester
- #7 Museumsarkitektur. En studie av nyere norske museumsbygg
- #8 Sømløs kunnskap. Om bruk av emnekart
- #9 Det handler om læring
- #10 Tegnspråk som offisielt språk
- #11 Statistikk for bibliotek og museum 2003
- #12 Museer og den flerkulturelle virkeligheten
- #13 ABM-institusjonene i Norden. Kompetanseoppbygging for et multikulturelt normalsamfunn
- #14 Biblioteket. Det normale rommet i fengselet
- #15 Konsolidering av museer – råd og vink
- #16 Kommunesammenslåing og arkivspørsmål
- #17 Norsk-engelsk ordliste med bibliotektermer
- #18 Folkebiblioteket som offentlig møteplass i en digital tid
- #19 Min stemme – vår historie. Dokumentasjon av nyere norsk innvandring
- #20 Bibliotekene i 2020. Rapport fra en scenariobasert strategiprosess
- #21 Nye muligheter i nye landskap. Arkivorganisering i Nederland og Sverige.
- #22 Bibliotekene og det flerkulturelle Norge
- #23 Statistikk for bibliotek og museum
- #24 Danser med ulver. Bibliotekene, utgiverne og de elektroniske kunnskapskildene
- #25 Arkivene, bibliotekene, museene og de nasjonale minoritetene
- #26 Brudd
- #27 Rom for lek og læring. Bibliotektilbudet til barn og ungdom
- #28 Arkiv, demokrati og rettferd
- #29 ICOMs museumsetiske regelverk
- #30 Bibliotekreform 2014. Del 1: Strategier og tiltak
- #31 Bibliotekreform 2014. Del 2: Norgesbiblioteket – nettverk for kunnskap og kultur
- #32 Kulturarven til alle
- #33 Biblioteket Østfold. Nye veier for samarbeid
- #34 Ut av mørkerommet. Forvaltning av kulturhistorisk fotografi i Norge
- #35 Arkivdepoter – kartlegging av kompetansebehov
- #36 Statistikk for bibliotek og museum 2005
- #37 Barn og unges meninger om museum
- #38 Museene i 2025. Ulike scenarier utarbeidet for ABM-utvikling av ECON analyse
- #39 Lykketreff. Om de gode møtene i Den kulturelle skolesekken
- #40 Til kildene! Kartlegging av lokale og regionale arkiver
- #41 Statistikk for bibliotek og museum 2006
- #42 Bibliotekreform 2014. Oppsummering av høringsuttalelser
- #43 Minnehåndtering. Metode for digital langtidslagring i kommunal sektor
- #44 Standard for fotokatalogisering
- #45 På rett hylle med åndsverkloven. En veiledning i opphavsrett for arkiv, bibliotek og museum
- #46 Hvem er de og hvor går de? Om brukeradferd i norske storbybibliotek.
- #47 Les for meg, pliiis! Om barn, litteratur og språk
- #48 Standard for gjenstandskatalogisering
- #49 Statistikk for arkiv, bibliotek og museum 2007
- #50 På nett? Tilgjengelighet og web i abm-sektoren
- #51 Viktig og vakkert. Utvalgs-kriterier for fotografi
- #52 Forsikring av museums-virksomhet. Av Niels Georg Beer Holm
- #53 Katalogdata. Juridiske problemstillinger knyttet til eierskap og produksjon. Av Vebjørn Søndersrød
- #54 Se på – ta på – hør på. Om tilgjengelighet og formidling. Erfaringer fra Bergen byarkiv.
- #55 Digitalisering av fotosamlinger. Av Hege Oulie
- #56 Kompetanseutvikling i bibliotek. Rammer og prioriteringer
- #57 Statistikk for arkiv, bibliotek og museum 2008
- #58 Innkjøpsordningene – en sterk kulturpolitikk

Skriftserien fås gratis ved henvendelse til ABM-utvikling så langt opplaget rekker. Den er også tilgjengelig på www.abm-utvikling.no.

